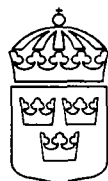

Jordbruksutskottets betänkande

1989/90:JoU11

Naturvård

1989/90
JoU11

Sammanfattning

I betänkandet behandlas 94 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 1989 om olika naturvårdsfrågor. Motionerna gäller i huvudsak följande ämnesområden.

- Lagstiftningsarbetet
- Nationalparker
- Naturreservat
- Riktlinjer för naturvårdsarbetet
- Hotade arter
- Våtmarker
- Havsmiljön

Med anledning av två motioner (m, mp) föreslår utskottet ett uttalande om behovet av lagstiftning som syftar till förstärkt skydd för hotade växt- och djurarter och deras livsmiljöer.

Övriga motioner avstyrks av utskottet bl.a. med hänvisning till pågående översyn av naturvårdslagen m.m. och till pågående arbete i övrigt på området. Flera motioner avstyrks på den grunden att de avser frågor som enligt gällande lagstiftning skall behandlas av förvaltningsmyndigheter.

Till betänkandet fogas 38 reservationer och 10 särskilda yttranden.

Motioner

1988/89:Jo316 av Inger Schörling m.fl. (mp) vari yrkas

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att minst 1 % av den produktiva skogsarealen nedanför den gamla skogsodlingsgränsen skall skyddas före 1995 års utgång.

18. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en ny myrskyddslagstiftning.

1988/89:Jo321 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en nationell naturvårdsstrategi,

3. att riksdagen hos regeringen begär att statens naturvårdsverk får i uppdrag att lämna förslag på hur värdefulla våtmarker kan restaureras.

1988/89:Jo435 av Roy Ottosson m.fl. (mp) vari yrkas

1989/90:JoU11

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att sand- och grustäkt på ekologiskt känsliga havsområden inte bör tillåtas.

1988/89:Jo436 av Alf Wennerfors m.fl. (m) vari yrkas

3. att riksdagen hos regeringen begär en utredning om färjetrafikens skador i form av bl.a. svall, sug och erodering.

1988/89:Jo702 av Lars Ernestam (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förbud mot transporter med helikopter vid nöjesskidåkning.

1988/89:Jo714 av Birger Andersson och Hugo Bergdahl (c, fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bildande av nationalpark — Mälarens nationalpark — i Ridö—Sundbyholmsarkipelagen.

1988/89:Jo719 av Ylva Annerstedt m.fl. (fp) vari yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om skydd för känsliga naturområden.

Motiveringen återfinns i motion 1988/89:A408.

1988/89:Jo721 av Sigrid Bolkéus m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett samnordiskt handlingsprogram för vitryggig hackspett.

1988/89:Jo723 av Kristina Svensson m.fl. (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skärpning av strandlagen med färre dispensmöjligheter,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om invandrarnas behov av information om allemansrätten,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en utredning om utnyttjandet av allemansrätten.

1988/89:Jo725 av Anita Persson m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för att bevara historiska parker och trädgårdar.

1988/89:Jo730 av Lars Sundin m.fl. (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Tresticklaområdet i Dalsland snarast avsätts som nationalpark.

1988/89:Jo736 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om översyn av naturvårdslagen,

2. att riksdagen hos regeringen begär en plan för skydd av fjällvärlden,

3. att riksdagen hos regeringen begär förslag om inrättande av en nationalpark i Sjaunjaområdet,

4. att riksdagen hos regeringen begär förslag om inrättande av en nationalpark i Taavavuomaområdet,

5. att riksdagen hos regeringen begär förslag om inrättande av en nationalpark i Rogenområdet,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Stora Sjöfallets nationalpark,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skydd av våtmarkerna,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att 1 % av den produktiva skogsmarken nedanför de fjällnära barrskogarna skall undantas från vanligt skogsbruk,

13. att riksdagen hos regeringen begär att ett program för bevarande av återstående urskogar och urskogsliknande områden snarast utarbetas och genomförs samt att i avvaktan härpå avverkning av sådana skogar i södra och mellersta Sverige inte tillåts,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ändrade ersättningsregler i naturvårdslagen,

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om luckan mellan skogsvårdslagens hänsynsregler och naturvårdslagen,

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om insatser för flora- och faunavård,

20. att riksdagen hos regeringen begär förslag om ytterligare marina reservat i enlighet med vad som anförts i motionen,

21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om svenska initiativ för att få Antarktis förklarad som internationell nationalpark.

1988/89:Jo737 av Kristina Svensson m.fl. (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att fler nationalparker och naturreservat bildas,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att åtgärder vidtas för att skydda haglandskapet.

1988/89:Jo746 av Maud Björnemalm m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att bevara Kindlaområdet i Bergslagen såsom naturreservat.

1988/89:Jo748 av Margareta Fogelberg m.fl. (fp) vari yrkas

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om marina reservat.

1988/89:Jo752 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas att riksdagen beslutar ändra strandskyddsreglerna i enlighet med vad som i motionen föreslagits.

Motiveringen återfinns i motion 1988/89:Bo405.

1988/89:Jo753 av Erling Bager m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning med uppgifter att som i motionen beskrivits utreda hur kustkommunerna långsiktigt skall hjälpas att lösa problemen med nedsmutsningen från Nordsjön och Kattegatt.

2. att riksdagen hos regeringen begär att den tar initiativ till förnyade överläggningar mellan Nordsjöstaterna om hårdare förbudslagstiftning mot nedskräpning till havs.

1988/89:Jo755 av Kenth Skårvik och Leif Olsson (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skydd av stigar och kulturminnen.

1988/89:Jo766 av Lars Ernestam m.fl. (fp, m, c, vpk) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skydd för Kindlaområdet i Örebro län.

1988/89:Jo768 av Ingrid Hasselström Nyvall och Hans Lindblad (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att naturvårdsverket undersöker möjligheterna att bemanna Stora Karlsö med vapenfria tjänstepliktiga.

1988/89:Jo779 av Sture Thun m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en besöksanläggning vid Tåkern.

1988/89:Jo780 av Lena Boström och Eivor Husing (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att långsiktiga åtgärdsprogram skyndsamt utarbetas för att rädda hotade djurarter.

1988/89:Jo784 av Roland Sundgren m.fl. (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Ridö—Sundbyholmsarkipelagen i Mälaren bör avsättas som nationalpark.

1988/89:Jo786 av Sture Thun m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för att ge känsliga miljöer ett bättre skydd.

1988/89:Jo788 av Lars Ahlmark (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen framförts angående nationalpark i Kirunafjällen.

1988/89:Jo796 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om exploaterade delar av nationalparker,

14. att riksdagen hos regeringen begär förslag till avsättande av Sjaunjaområdet till nationalpark.

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kriterier för naturreservat,

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skötsel av naturreservat,

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om formerna för intrångs- och marklösensättning till markägare,

18. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om naturvårdsverkets bidrag till friluftsanläggningar,

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skydd för hotade djur- och växtarter,

20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skydd för stora Alvaret.

1988/89:Jo797 av Olof Johansson m.fl. (c) vari yrkas

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om internationell naturvård,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige inte skall medverka vid en mineral-exploatering av Antarktis,

33. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om översyn av naturvårdslagstiftningen,

37. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skötsel av naturvårdsobjekt.

1988/89:Jo808 av Kjell Nordström m.fl. (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ökat kommunalt ansvar för naturvården genom ändring av naturvårdslagen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tillsynsavgift för täktverksamhet.

1988/89:Jo816 av Eva Goës (mp) vari yrkas att riksdagen beslutar att 18 § naturvårdslagen ändras genom att dels införa en ny mening med följande lydelse: Tillstånd skall föregås av samråd med berörda föreningar och sakägare, dels till första meningen andra stycket görs följande tillägg: vari även väg till eller från täktområdet skall redovisas.

1988/89:Jo825 av Bertil Danielsson och Ewy Möller (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för att bevara Stora Alvaret på Öland.

1988/89:Jo850 av Ingrid Hasselström Nyvall (fp) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär en utredning om Emån och dess framtida utveckling och utnyttjande,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att nya medel tills vidare ej skall utgå för fortsatt rensningsarbete.

1988/89:Jo852 av Bengt Kronblad (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder avseende att främja ett bredare resursutnyttjande av naturen.

1988/89:Jo855 av Roy Ottosson och Åsa Domeij (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att kraftfulla åtgärder omgående måste vidtas för att rädda vitryggig hackspett från utrotning i landet enligt vad som anförts i motionen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att all vidare exploatering av Indalsälvens delta skall stoppas.

1988/89:Jo859 av Pär Granstedt och Karin Söder (c) vari yrkas

1989/90:JoU11

1. att riksdagen hos regeringen begär initiativ i samverkan mellan landsting och berörda kommuner för att ge ett lagfäst skydd mot exploatering av regionens omistliga grönområden,

Motiveringen återfinns i motion 1988/89:A438.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att yttersta restriktivitet bör tillämpas vid bidragsgivning för skogsplantering på åkermark i Stockholms län,

Motiveringen återfinns i motion 1988/89:A438.

3. att riksdagen begär att regeringen tillsammans med landsting och kommuner etablerar en fond för upprätthållande av kulturlandskapet i Stockholms län.

Motiveringen återfinns i motion 1988/89:A438.

1988/89:Jo860 av Claes Roxbergh m.fl. (mp) vari yrkas

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att "berörd del av" stryks i 26 § i naturvårdslagen.

1988/89:Jo861 av Siw Persson m.fl. (fp) vari yrkas

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bättre beslutsunderlag i den fysiska riksplaneringen när det gäller våtmarker i Skåne.

1988/89:Jo862 av Karl-Göran Biörsmark och Lola Björkquist (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärdsprogram för att rädda sälstammen.

Motiveringen återfinns i motion 1988/89:A455.

1988/89:Jo876 av Roy Ottosson (mp) vari yrkas att riksdagen beslutar att s.k. helikopterskidåkning inte skall tillåtas inom fjällkedjan, och ej heller där andra människor störs av verksamheten.

1988/89:Jo881 av Anders Castberger och Åsa Domeij (fp, mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om gifthot mot pilgrimsfalken,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stöd för arbetet med att rädda pilgrimsfalken.

1988/89:Jo887 av Birger Schlaug (mp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Ridö—Sundbyholmsarkipelagen bör avsättas som nationalpark samt att parkens namn blir Mälarens nationalpark.

1988/89:Jo893 av Anna Horn af Rantzen och Ragnhild Pohanka (mp) vari yrkas att riksdagen beslutar att statens naturvårdsverks lista över områden av riksintresse för naturvården prövas och stadfästs i lag — eller att det anges vilken rättslig kraft SNV:s lista skall tillmätas.

1988/89:Jo894 av Anna Horn af Rantzien m.fl. (mp) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att försöksverksamhet skall planeras och sättas i gång med ungdomskollektiv som utbildas i kulturlandskapsvård, kulturminnesvård, konst- och vardagshantverk,

2. att riksdagen beslutar att ett naturreservat skall upplåtas på goda ekonomiska villkor, så att ungdomarna dels kan sköta reservatet, dels finna sin utkomst genom verksamheter av kulturbevarande art, jordbruk, turism och kursverksamhet.

1988/89:Jo895 av Annika Åhnberg (vpk) vari yrkas att riksdagen beslutar stoppa vidare rensning och invallning kring Emån tills vidare och ompröva hela projektet.

1988/89:Jo898 av Olle Svensson m.fl. (s, m, fp, c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inrättande av nationalpark i Ridö–Sundbyholmsarkipelagen.

1988/89:Jo959 av Margareta Fogelberg och andre vice talman Christer Eirefelt (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om marina reservat för att säkerställa fiskreproduktionen.

Motiveringen återfinns i motion 1988/89:T251.

1988/89:Jo963 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag till omprövning av nuvarande ersättningsregler i berörda lagar.

1988/89:Jo970 av Roy Ottosson m.fl. (mp) vari yrkas

1. att riksdagen ger regeringen till känna att naturvården bör stärkas i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att naturvårdens ställning bör stärkas inom den statliga förvaltningen och i länsstyrelserna,

3. att riksdagen hos regeringen begär lagförslag som helt täcker alla internationella konventioner som Sverige har ingått på natur- och miljövårdens områden,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att statens verksamhet bör harmoniseras till naturen i enlighet med vad som anges i Världsstrategin för naturvård,

5. att riksdagen hos regeringen begär ett lagförslag till skydd för utrotningshotade djur och växter samt deras livsmiljöer,

6. att riksdagen beslutar att marina reservat inrättas enligt vad som anförts i motionen,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bättre övervakning, skydd och skötsel av olika typer av naturskyddade områden,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skärpta hastighetsgränser och bullernormer för båtar inomskärs och i känsliga områden.

10. att riksdagen beslutar att invallningsprojekten längs Emån icke skall få genomföras,

11. att riksdagen beslutar att ytterligare exploatering av Indalsälvens delta icke skall få genomföras,

12. att riksdagen beslutar att fler nationalparker skall inrättas i enlighet med vad som anförs i motionen,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att skyddet av hotade arter bör förbättras i enlighet med vad som anges i motionen.

Utskottet

Lagstiftningsarbetet

Motionerna

I sin partimotion Jo797 begär centerpartiet en översyn av naturvårdslagen med utgångspunkt i en ekologisk grundsyn som innebär att stor hänsyn skall tas till sambandet mellan natur, människa och samhälle (yrkande 33).

I motion Jo316 (mp) begärs ny myrskyddslagstiftning till skydd för torvtäkter. En sådan lagstiftning bör bl.a. innehålla krav på konsekvensanalys vid torvtäkt i stor skala, totalskydd för värdefulla våtmarker och gräns för torvtäktens framtida omfattning (yrkande 18). Motionären i motion Jo816 från samma parti begär sådan ändring i 18 § naturvårdslagen (1964:822) att — vid fråga om stentäkt — även andra berörda sakägare utan ekonomiska avväganden ges möjlighet till samråd innan miljö- och naturskador uppkommer för närboende och för växt- och djurliv.

Folkpartiet begär i sin partimotion Jo736 yrkande 14 att ersättningsreglerna ändras så att rätten till ersättning relateras till brukningsenheten i stället för till berörd del och att luckan mellan skogsvårdslagen och naturvårdslagen bör tätas (yrkande 16).

Ersättningsreglerna är föremål för ytterligare två motionsyrkanden. I motion Jo860 (mp) yrkande 19 framförs krav på ändring av 26 § naturvårdslagen så att markanvändningen måste försvåras inom en fastighet som helhet för att ersättning skall utgå, medan vpk anser att ersättning inte bör utgå till markägare för hänsyn till hushållning med naturresurser (Jo963 yrkande 2).

Ett direkt skydd bör införas för hotade växt- och djurarter enligt partimotionen Jo796 (m) yrkande 19. Skyddet bör omfatta hotade arter och arter med hotad genetisk variation, reglerna om fridlysning bör revideras, ett skydd för vilda växter och djur bör övervägas inom ramen för Nordiska genbankens verksamhet och ökade resurser bör ges flora- och faunavårdskommittéerna vid Sveriges lantbruksuniversitet (SLU). Lagförslag till skydd för utrotningshotade djur och växter samt deras livsmiljöer begärs även i motion Jo970 (mp) yrkande 5.

Som ett led i en allmän strävan att decentralisera beslut, och då kommunerna enligt motionärerna torde vara väl rustade att ta ett större ansvar på området, framförs i motion Jo808 (s) yrkande 1 krav på ökat kommunalt ansvar för naturvården, vilket bör komma till stånd genom ändring i naturvårdslagen.

Ändringar i naturvårdslagens strandskyddsregler begärs i två motioner. Enligt motion Jo723 (s) yrkande 1 bör reglerna ändras så att strandskyddet utvidgas till 300 m och att möjligheterna till dispens inskränks. Enligt partimotionen Jo752 (m) bör sådana bestämmelser införas att hänsyn tas till de faktiska förhållandena och att det skall krävas synnerliga skäl och välgrundade motiv för undantag i detaljplan från bebyggelse.

Skyddet av kulturhistoriskt värdefulla park- och trädgårdsanläggningar bör enligt motionärerna i motion Jo725 (s) bli föremål för överväganden av naturvårdslagsutredningen.

I motion Jo970 (mp) yrkande 3 begärs lagförslag som helt täcker alla internationella konventioner som Sverige har ingått på natur- och miljövårdens områden.

Utskottets överväganden

I proposition 1987/88:85 om miljöpolitiken inför 1990-talet uttalade föredragande statsrådet att en samlad översyn av naturvårdslagstiftningen borde ske. Med anledning härav har regeringen den 9 juni 1988 beslutat tillkalla en särskild utredare med uppdrag att göra en översyn av nuvarande naturvårdslagstiftning m.m. och utarbeta förslag till ny lagstiftning (dir. 1988:36). Utredningen skall redovisas före den 1 april 1990. I avvaktan på resultatet av denna översyn avstyrker utskottet motion Jo797 yrkande 33.

I direktiven till den ovan nämnda översynen framhålls vikten av att täktverksamhet kan ske på ett för naturmiljön acceptabelt sätt, varför översynen även bör omfatta tillämpningen av de bestämmelser i naturvårdslagen som reglerar täktverksamhet. De frågor som tas upp i motion Jo316 yrkande 18 är således föremål för överväganden inom utredningen. I avvaktan på resultatet härav avstyrks motionen.

Med samma motivering avstyrker utskottet även motion Jo816.

Möjligheterna till förstärkning av biotop- och artskyddet liksom frågor som rör rekreation och friluftsliv övervägs för närvarande av naturvårdslagsutredningen. Utredaren skall även undersöka hur kravet i naturvårdslagen på hänsyn från olika verksamheter som påverkar naturmiljön — bl.a. bestämmelserna om hänsynstagande i lagen (1979:425) om skötsel av jordbruksmark och i skogsvårdslagen (1979:429) — skall formuleras så att det ger uttryck för ett ekologiskt synsätt. Utskottet vill erinra om att för innevarande budgetår 10 milj. kr. har anslagits till utbildning på området (prop. 1988/89:100, bil. 11, JoU12, rskr. 156). I frågor om naturvårdshänsyn i skogsbruket samråder naturvårdsverket med skogsstyrelsen som utfärdar detaljföreskrifter om efterlevnaden av hänsynsreglerna. Utskottet

har vidare erfarit att skogsstyrelsen satsar på utbildning för ett stort antal skogsägare och att utbildning pågår även inom näringen. Med hänvisning till det nu anförda avstyrks motion Jo736 yrkande 16.

Utskottet har tidigare vid flera tillfällen uttalat sig om ersättningsreglernas utformning (bl.a. 1987/88:JoU23 s. 59 f.). Sammanfattningsvis har utskottet anförts att ersättningsfrågorna har kommit i ett nytt och för markägarintressena mer förmånligt läge sedan plan- och bygglagen (1987:10) jämte följdlagstiftning började tillämpas den 1 juli 1987. Med hänvisning härtill och då utskottet saknar anledning till annat ställningstagande avstyrks motionerna Jo736 yrkande 14 och Jo860 yrkande 19.

Med anledning av motion Jo963 yrkande 2 vill utskottet — utöver vad som anförts ovan — tillägga följande. I den mån motionärerna åsyftar tvångsmässigt avstående av äganderätten till fast egendom eller annat sådant förfogande är det inte förenligt med bestämmelserna i regeringsformen att utesluta ersättning för hänsynstagande till hushållningen med naturresurser. Det bör dessutom framhållas att de intressen som skyddas i lagen (1987:12) om hushållning med naturresurser omfattar inte bara miljövårds- och naturvårdsintressen utan också intresset att bevara t.ex. brukningsvärd jordbruksmark och skogsmark som har betydelse för skogsnäringen. En bestämmelse i enlighet med motionen skulle därför kunna leda till oklarhet om vilka principer som bör gälla vid avvägningen av vissa motstående intressen i naturvårdsarbetet. Med det anförda avstyrker utskottet motionen i denna del.

Utskottet delar den bedömning som förs fram i motionerna Jo796 (m) och Jo970 (mp) om behovet av en lagstiftning som syftar till ett förstärkt skydd för hotade växt- och djurarter och deras livsmiljöer. Som anförts i motion Jo796 måste det vara särskilt angeläget att — förutom de i Sverige hotade arterna — skydda även de arter som i vårt land fortfarande har vitala populationer men som är starkt hotade i världen i övrigt. Artskyddet måste utformas så att det även verkar förebyggande och reglerna om fridlysning bör revideras och göras mer generella. I naturvårdslagen bör därför införas bestämmelser som ger ett direkt skydd för hotade arter och för arter med hotad genetisk variation. Enskilda initiativ för att bruka och vårda äldre kulturlandskap bör uppmuntras och skyddet för bevarande av arter bör bekostas av staten. Ersättning skall därför utgå för försvårande av pågående markanvändning. Skyddet av genetiska resurser hos vilda växter och djur bör övervägas inom ramen för Nordiska genbankens verksamhet. I detta syfte bör genbankens databank utnyttjas. Utskottet vill i sammanhanget peka på den värdefulla hjälp de botaniska trädgårdarna kan ge härvidlag genom att t.ex. låta föröka hotade växtarter för utplantering på lämpliga platser. Flora- och faunavårdskommittéerna vid Sveriges lantbruksuniversitet bör erhålla större resurser så att deras samlade data om hotade djur och växter kan ges en ökad spridning. Enligt utskottets mening bör informationen om kommittéernas verksamhet

utökas. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo796 yrkande 19 bör ges regeringen till känna. Med det anförda får syftet med motion Jo970 yrkande 5 anses tillgodosett.

Med anledning av motion Jo808 yrkande 1 om ökat kommunalt ansvar för naturvården vill utskottet anföra att detta är en fråga som övervägs av naturvårdslagsutredningen. Utskottet vill även erinra om de möjligheter som kommunerna har sedan plan- och bygglagens ikraftträdande att i planeringsarbetet reglera användningen av mark- och vattenområden i hela kommunen. Vidare har länsstyrelsen sedan den 1 januari 1988 möjlighet att till kommunen delegera befogenheten att inrätta naturreservat och naturvårdsområde m.m. (SFS 1987:939). Med det anförda avstyrks motionen i denna del.

Frågan huruvida nuvarande bestämmelser i naturvårdslagen garanterar ett effektivt skydd av de värdefulla strandområdena övervägs av naturvårdslagsutredningen. I avvaktan på utredningens bedömning härvidlag avstyrker utskottet motion Jo723 yrkande 1. När det gäller inskränkning av det generella strandskyddet vidhåller utskottet sin tidigare uttalade inställning (bl.a. 1987/88:JoU5) att anledning saknas till sådan ändring i 16 § naturvårdslagen som föreslås i motion Jo752. Motionen avstyrks således.

3 kap. 1 § första stycket lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. ger möjlighet att tillämpa bestämmelserna om byggnadsminnen på park, trädgård eller annan anläggning av kulturhistoriskt värde. Avgörande för lagens avgränsning gentemot naturvårdslagens tillämpningsområde bör enligt förarbetena (prop. 1987/88:104) vara att det är fråga om anläggningar som är att betrakta som medvetna arkitektoniska skapelser. Naturvårdslagens regler om skydd av kulturlandskapsmiljöer ingår i den aktuella översynen av lagen, varvid utredaren har att ta ställning till om bestämmelserna om skydd för kulturvården är ändamålsenligt utformade. Med det anförda anser utskottet syftet med motion Jo725 tillgodosett. Motionen bör således inte medföra någon riksdagens vidare åtgärd.

I motion Jo970 yrkande 3 begärs lagförslag som helt täcker alla internationella konventioner som Sverige har ingått på natur- och miljövårdens områden.

Utskottet får anföra följande. Sverige har ingått ett stort antal bilaterala och multilaterala konventioner på miljövårdens och naturvårdens områden. 1979 års miljöskyddsutredning gjorde i sitt betänkande Bättre miljöskydd II (SOU 1983:20) en genomgång av flertalet konventioner och en undersökning huruvida den inhemska lagstiftningen stod i överensstämmelse med de åtaganden som gjorts i konventionerna. En del av konventionerna omfattar i huvudsak mellanstatliga frågor eller förhållanden med anknytning till havs- och landområden utanför Sveriges territorium. Utskottet vill framhålla att bestämmelserna i 10 kap. regeringsformen förutsätter att vid varje tillfälle då den svenska regeringen ingår en internationell överenskommelse det också sker en prövning huruvida överenskommelsen föranleder stiftande, ändring eller upphävande av svensk lag eller huruvida riksdagens medverkan i övrigt är påkallad.

I praxis finns det två olika metoder att införliva bestämmelserna i en konvention med den svenska rättsordningen, nämligen transformering och inkorporering (se bl.a. 1989/90:KU18). Vid transformering omarbetas den internationella överenskommelsen eller de delar av den som inte redan har motsvarigheter i svensk rätt till svensk författningstext. Inkorporering innebär att det i en lag eller annan författning föreskrivs att konventionens bestämmelser direkt skall gälla i Sverige.

Utskottet kan konstatera att riksdagen i åtskilliga fall fattat beslut om lagstiftning i anslutning till ratificeringen av vissa konventioner. I andra fall har konventioner eller tillägg till konventioner godkänts utan att särskilda lagbestämmelser ansetts påkallade (se t.ex. 1989/90:JoU7). Dessa bedömningar måste givetvis göras från fall till fall på grundval av den aktuella konventionens innebörd och omfattning. I vissa fall kan lagstiftning t.o.m. anses obehövlig på den grunden att redan existerande svenska bestämmelser eller praxis innefattar en högre ambitionsnivå än konventionsåtagandena. Ett aktuellt exempel på detta är riksdagens beslut om avveckling av CFC och haloner, som i vissa avseenden går längre än de internationella åtagandena (1987/88:JoU23).

Slutligen vill utskottet erinra om att kommittén för översyn av miljöskyddslagstiftningen skall kartlägga de internationella avtal och åtaganden som finns på miljöområdet och hur den svenska lagstiftningen förhåller sig till dessa (dir. 1989:32).

Det anförda innebär att det inte framstår som meningsfullt att nu — oberoende av konventionernas innebörd — generellt kräva lagstiftning i anslutning till samtliga miljö- och naturvårdskonventioner där Sverige är part. Motion Jo970 avstyrks i denna del.

Vissa riktlinjer i övrigt för naturvårdsarbetet

Motionerna

Vpk efterlyser i sin partimotion Jo321 yrkande 1 en nationell naturvårdsstrategi som skall utgöra grund för rangordning av skyddsinsatserna och tjäna som plan för genomförande av åtgärder på området.

Enligt motion Jo786 (s) bör känsliga miljöer av riksintresse klassas som miljöskyddsområden, och i motion Jo893 (mp) begärs att naturvårdsverkets lista över områden av riksintresse prövas och antingen stadfästs i lag eller det på annat sätt anges vilken rättslig kraft denna lista skall tillmätas. Åtgärder för att skydda haglandskapet efterlyses i motion Jo737 (s) yrkande 2.

Naturvårdens ställning bör enligt motionärerna i motion Jo970 (mp) stärkas (yrkande 1). Detta bör ske även inom den statliga förvaltningen och i länsstyrelserna (yrkande 2). Statens verksamhet bör harmoniseras till naturen i enlighet med vad som anges i Världsstrategin för naturvård (yrkande 4).

I partimotionen Jo796 (m) framförs förslag till kriterier för naturreservat. Reservaten skall utgöra skydd för särskilda naturtyper och skall kunna ägas av enskilda, företag, kommuner eller staten. I motionen

betonas som angeläget dels att klarlägga hotade djurs och växters särskilda krav på miljö, dels att skötseln av reservaten utförs på rätt sätt (yrkande 15). Beträffande skötseln av naturreservat bör markägare i större utsträckning och mot ersättning ges ansvar för tillsynen, och även specialiserade entreprenadföretag skall kunna utföra skötseln av områdena. Vid avsättningen av ett område som naturreservat bör vårdplan och driftskostnadsplan upprättas (yrkande 16). Formerna för inträngs- och marklösenersättning till markägare bör ändras så att ersättningen periodiseras enligt en upprättad plan (yrkande 17). Naturvårdsverkets bidrag till olika friluftsanläggningar bör på sikt avvecklas och ansvaret överförs till kommuner, föreningar och enskilda (yrkande 18).

I partimotionen Jo797 (c) föreslås åtgärder för ett förstärkt skydd av naturvården. Bl.a. bör ideella organisationer och markägare anlitas i vården av naturvårdsobjekt, kommuner och landsting få ökat ansvar för friluftreservat, skötselplaner upprättas vid bildande av naturreservat, en översyn ske av alla naturvårdsobjekt och nya finansieringskällor prövas, t.ex. tillskapande av en fond (yrkande 37). Enligt samma motions yrkande 9 måste Sverige aktivt delta i det internationella naturvårdsarbetet genom bl.a. Världsnaturunionen.

Naturvården i Stockholmsregionen behandlas i motion Jo859 (c). Regeringen bör — i samverkan med landsting och berörda kommuner — ta initiativ för att åstadkomma ett lagfäst skydd mot exploatering av regionens omistliga grönområden (yrkande 1), yttersta restriktiviteten bör tillämpas vid bidragsgivning för skogsplantering på åkermark i Stockholms län (yrkande 2) och regeringen bör tillsammans med landsting och kommuner etablera en fond för upprätthållande av kulturlandskapet i Stockholms län (yrkande 3).

De s.k. Emån-projekten är föremål för tre motioner. I motion Jo850 (fp) begärs en utredning om Emån och dess framtida utveckling och utnyttjande (yrkande 1). Tills vidare bör nya medel inte utgå för fortsatt rensningsarbete (yrkande 2). Rensning och invallning bör tills vidare upphöra och hela projektet omprövas enligt motion Jo895 (vpk). Enligt motionärerna i motion Jo970 (mp) yrkande 10 bör invallningsprojekten kring Emån inte genomföras.

Utskottets överväganden

Vid sin behandling av proposition 1987/88:85 om miljöpolitiken inför 1990-talet anslöt sig utskottet till de i propositionen angivna målen för skyddet av värdefull natur (JoU23 s. 65 f.). För det fortsatta arbetet med att bevara naturtyper bör målet vara att säkerställa alla förekommande naturtyper, såväl naturliga som kulturpräglade, i en sådan utsträckning och på ett sådant sätt att de långsiktigt kan bibehållas i ekologisk stabilitet och med bevarat artinnehåll. För att uppnå detta mål kan man dels skydda särskilt värdefulla områden, dels främja en allmän varsamhet om naturtyperna inom alla samhällsliga verksamheter. Som helt avgörande för arbetet med att säkerställa olika naturtyper framhölls det kunskapsunderlag som tas fram genom forskning och

inventering och underströks bl.a. vikten av naturvårdsverkets riksomfattande inventeringar av olika naturtyper. Mest uppmärksamhet i säkerställandearbetet bör ägnas olika slag av våtmarker, urskogar och vissa naturtyper i odlingslandskapet. Därutöver bör även beaktas behovet att säkerställa vissa områden som nationalpark (prop. s. 45 f.). Utskottet kommer på annan plats i detta betänkande att närmare redogöra för pågående översyn av naturvårdslagen, naturvårdsverkets nyligen publicerade nationalparksplan samt det arbete som på olika områden pågår med säkerställande av bl.a. våtmarker och fjällnära skogar.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion Jo321 yrkande 1.

Enligt 2 kap. 6 § naturresurslagen (1987:12) skall områden av riksintresse för naturvården så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada naturmiljön. Utskottet har erfarit att naturvårdsverket nyligen och på grundval av inventeringar av samtliga länsstyrelser fastställt vilka dessa områden är. Arbeta med sammanställning och beskrivning av områdena pågår inom verket och beräknas vara avslutat under våren 1990. Med det anförda och i avvaktan på arbetets slutförande avstyrker utskottet motionerna Jo786 och Jo893.

Utskottet vill erinra om att medel för vård av kulturlandskapet utgår ur utbildningsdepartementets anslag för kulturmiljövård (prop. 1988/89:100, bil. 10), ur jordbruksdepartementets anslag för miljöförbättrande åtgärder i jordbruket (prop. 1988/89:100, bil. 11) samt ur miljö- och energidepartementets anslag för särskilda projekt på miljövärdens område (prop. 1988/89:100, bil. 16). Av sistnämnda anslag har för innevarande år beräknats 10 milj. kr. för ändamålet. För perioden 1988/89—1990/91 har vidare på jordbruksdepartementets budget avsatts 20 milj. kr. att disponeras för naturvårdsåtgärder i odlingslandskapet (1987/88:JoU24, rskr. 374). Dessutom är, som framgår av utskottets betänkande 1989/90:JoU6, förslag till bidragsregler för åtgärder som ökar variationsrikedomen i slättbygden under utarbetande (NYLA). För ändamålet har avsatts 30 milj. kr. Utskottet har vid flera tidigare tillfällen och senast i samband med årets budgetbehandling framhållit det gamla kulturlandskapets stora betydelse för skapandet av en god livsmiljö. Utskottet — som var väl medvetet om att ytterligare åtgärder krävs och kommer att krävas för att bibehålla ett mångsidigt odlingslandskap — var emellertid inte berett att anslå ytterligare medel för ändamålet (JoU13 s. 16 f.). I den livsmedelspolitiska arbetsgruppens rapport om ny livsmedelspolitik föreslås ett utökat stöd till landskapsvårdande insatser om 250 milj. kr. (Ds 1989:63). Med det anförda finner utskottet syftet med motion Jo737 yrkande 2 i allt väsentligt tillgodosett. Motionen bör således inte medföra någon riksdagens vidare åtgärd i denna del.

Den översyn av naturvårdslagen m.m. som regeringen beslutade om den 9 juni 1988 syftar till att kartlägga om den nuvarande lagstiftningen tar till vara naturvårdens intressen i tillräcklig omfattning. Utgångspunkten skall därvid vara att ge naturvårdslagen ökad tyngd i förhållande till annan lagstiftning på området, liksom att skapa förutsättning-

är för en bättre samordning av de aktuella regelsystemen (dir. 1988:36). Utredningsarbetet bör redovisas före den 1 april 1990. Utskottet vill erinra om att regeringens budgetförslag för budgetåret 1989/90 innebar kraftiga resursförstärkningar för de statliga myndigheter som ingår i miljövärdorganisationen. För att naturvårdsverket skall kunna genomföra ett utökat arbete på miljövärdens område och vidareutveckla sin kompetens anslags ca 7,5 milj. kr. för förstärkta insatser. Även anslaget Mark för naturvård erhöi en kraftig förstärkning med 60 milj. kr. och genom riksdagens beslut höjdes anslaget Vård av hotade arter m.m. med 820 000 kr. utöver regeringens förslag (prop. 1988/89:100, bil. 16, JoU13, rskr. 157). Medelsförslagen enligt budgetpropositionens bil. 15 (civildepartementet) innebar sammanfattningsvis att ytterligare närmare 60 milj. kr. tillfördes länsstyrelserna som resursförstärkning för miljö- och naturskyddsfrågorna (BoU8, rskr. 176). De principer för miljöpolitikens inriktning som utskottet antog i samband med behandlingen av den miljöpolitiska propositionen (prop. 1987/88:85, JoU23) är enligt utskottets mening väl ägnade att tillgodose yrkande 4 i motion Jo970. Med vad utskottet i övrigt anfört får syftet även med motionens yrkanden 1 och 2 anses i allt väsentligt tillgodosett. Motionen bör således inte medföra någon riksdagens vidare åtgärd i angivna delar.

I direktiven till pågående översyn av naturvårdslagen m.m. (dir. 1988:36) hänvisar departementschefen till riktlinjerna för naturvårdsarbetet så som de anges i proposition 1987/88:85 om miljöpolitiken inför 1990-talet (JoU23, rskr. 373) och anför bl.a. att målet för det fortsatta arbetet med att bevara naturtyper bör vara att säkerställa exempel på alla förekommande naturtyper. För att uppnå detta mål kan man dels skydda särskilt värdefulla och känsliga områden, dels främja en allmän varsamhet om naturtyperna inom alla samhällliga verksamheter. Som ett annat viktigt mål framhålls bibehållandet av en rik och varierad flora och fauna. Vidare betonas det från social synpunkt angelägna behovet av mark för rekreation och friluftsliv och kommunernas ansvar på detta område. I sammanhanget bör även nämnas att frågor om naturvårdsobjektens förvaltning, skötsel och ekonomi behandlades av naturvårdsförvaltningskommittén i dess betänkande Ds Jo 1986:4. I betänkandet anförs bl.a. att enskilda personers, markägares och lokala ideella organisationers engagemang och kunskaper bör tas till vara i naturvårdsförvaltningen. I vissa fall kan enligt kommittén ideella organisationer och enskilda markägare få ansvaret för den praktiska skötseln av naturreservat eller åta sig arbete enligt förvaltarens direktiv. Detta kan också ge en positiv effekt för sysselsättningen i glesbygder.

Förslagen övervägs för närvarande i naturvårdsverket med utgångspunkt i vad som anfördes i den miljöpolitiska propositionen (prop. 1987/88:85 s. 76 ff.) om översyn av naturvårdsförvaltningen.

I avbidan på resultatet av dessa överväganden och av naturvårdslagsutredningens verksamhet anser utskottet att motion Jo796 yrkandena 15, 16 och 18 inte för närvarande påkallar någon särskild åtgärd från riksdagens sida.

Yrkande 37 i centerpartiets motion Jo797 avser i huvudsak samma frågor som i enlighet med utskottets redovisning ovan är föremål för överväganden i olika sammanhang. Vad särskilt beträffar kravet att skötselplaner skall upprättas vid bildande av naturreservat vill utskottet erinra om att länsstyrelsen enligt 9 § naturvårdsförordningen (1976:484) har att fastställa en skötselplan för naturreservaten och att planen skall upprättas i samråd med naturvårdsverket. Vidare bör nämnas att den miljöpolitiska propositionen innehåller uttalanden av innebörd bl.a. att de statliga insatserna för vård och förvaltning bör koncentreras till områden av riksintresse för vetenskaplig naturvård och friluftsliv. En översyn borde enligt propositionen ske av alla naturvårdsobjekt med syfte att de naturvårdsförordnanden som inte längre är motiverade kan upphävas. Som framgår av det anförda finns det en betydande samstämmighet mellan motionärernas synpunkter och de uttalanden som i olika sammanhang gjorts av regeringen resp. berörda utredningar i fråga om skötselfrågor och prioritering i naturvårdsarbetet. Ej heller detta yrkande bör således påkalla något särskilt initiativ från riksdagens sida.

Med anledning av motion Jo796 yrkande 17 om ändrade former för ersättning till markägare vill utskottet hänvisa till tidigare uttalanden i frågan. Senast i samband med utskottets behandling av den miljöpolitiska propositionen framförde utskottet sin positiva inställning till en periodisering av ersättningen till markägare och framhöll att en sådan ersättningsform innebär flera fördelar för markägaren (1987/88:JoU23 s. 64 f.). Utskottet vill emellertid ånyo erinra om att gällande naturvårdslagstiftning redan i dag i viss utsträckning medger ett sådant förfarande. På grund av det anförda bör motionsyrkandet inte föranleda någon riksdagens vidare åtgärd.

Med anledning av motion Jo797 yrkande 9 vill utskottet erinra om att Sverige i sin egenskap av medlem i Internationella naturvårdsunionen (IUCN) lämnar bidrag dels i form av medlemsavgifter, dels till olika bidragsprojekt, som till viss del administreras av SIDA. Utskottet har erfarit att regeringen i oktober 1988 beslöt att — utöver tidigare bidrag om 17,5 milj. kr. — lämna 5 milj. kr. till IUCN som ett allmänt stöd till unionens verksamhet i u-länder. Med det anförda anser utskottet syftet med motionsyrkandet i allt väsentligt tillgodosett. Motionen avstyrks i denna del.

I maj 1989 publicerade naturvårdsverket en nationalparksplan för nya och ändrade nationalparker. Enligt planen föreslås inrättade Tyresta nationalpark och omvandling av nuvarande naturreservat i Bulleröområdet till Bullerö—Bytta nationalpark. Båda områdena är belägna i Stockholms län och utskottet har erfarit att enligt naturvårdsverkets bedömning bör åtgärder beträffande dessa områden prioriteras. Enligt naturvårdslagen jämte tillhörande förordning har länsstyrelsen och — efter delegation — kommunerna möjlighet att inrätta naturreservat och andra skyddsområden. Kommunerna arbetar även med heltäckande översiktsplaner för reglering av markanvändningen. Med det nu anförda avstyrker utskottet motion Jo859 i den mån motionen inte kan anses tillgodosedd.

Vid sin behandling av proposition 1978/79:10 om statligt stöd till åtgärder mot översvämningar i Emån konstaterade utskottet att de föreslagna åtgärderna berörde andra intressen än jordbrukets, framför allt naturvårdens och fiskets men även kulturminnesvårdens intressen. Enligt utskottet borde därför en översiktlig planering ske av hela företaget, varvid konsekvenserna av torrlägningsverksamheten för berörda områden i Emådalen nedströms Fliseryd samt behovet av åtgärder i sammanhanget beaktas (1978/79:JoU7).

Utskottet vill erinra om att det är fråga om ett flertal förrättningar och att det för denna typ av företag i varje enskilt fall krävs tillstånd vid förrättning resp. av vattendomstol enligt vattenlagens bestämmelser. Vissa förrättningar är av den art att de kräver regeringens godkännande för att få sättas i gång. I egenskap av tillsynsmyndighet enligt miljöskyddslagen (1969:387) har länsstyrelsen rätt att ingripa mot olägenheter som uppkommer genom miljöfarlig verksamhet och i föreläggande besluta om villkor för ett arbetes bedrivande. Utskottet har erfarit att — beträffande en av förrättningarna i Emån — ett sådant föreläggande har utfärdats av länsstyrelsen i Kalmar län och att regeringen i beslut den 13 april 1989 till största delen har fastställt länsstyrelsens beslut. I svar på en fråga om Emåprojektet den 20 oktober 1988 sade miljö- och energiministern att den nya synen på bl.a. våtmarker, markavvattningsföretag och åtgärder avseende översvämningsskydd kan leda till att tidigare riksdags- och myndighetsbeslut kan behöva omprövas. Hon uttalade även sin avsikt att ta initiativ såväl till en översyn i detta syfte som till nödvändiga ändringar i den mån gällande ordning inte i tillräcklig omfattning medger omprövning av enskilda ärenden. Miljö- och energiministern uttalade även som angeläget att det finns möjlighet att ompröva tidigare fattade beslut i dessa frågor så att besluten bättre motsvarar rådande värderingar och kunskapsläge inom naturvården (prot. 1988/89:12, 17 §). Med det anförda anser utskottet syftet med motionerna Jo850, Jo895 och Jo970 yrkande 10 väsentligen tillgodosett. I den mån motionerna avser frågor som prövas enligt vattenlagen torde bestämmelserna i 11 kap. 8 § regeringsformen utgöra hinder mot en sakprövning i riksdagen. Motionerna bör således inte medföra någon riksdagens vidare åtgärd.

Nationalparker m.m.

Motionerna

Folkpartiet begär i sin partimotion Jo736 yrkande 1 en översyn av naturvårdslagen. Bl.a. bör en ny terminologi införas med begreppen nationalreservat och naturreservat för flora- och faunavård och nationalpark och naturpark för områden avsatta för rekreation. I motionens yrkande 2 begärs en plan för skydd av fjällvärlden mot exploatering.

Fler naturreservat och nationalparker bör bildas enligt yrkande 1 i motion Jo737 (s).

Enligt moderata samlingspartiets motion Jo796 yrkande 13 skall nationalparker omfatta områden där naturen i huvudsak får utvecklas

fritt och inte bör kräva någon skötsel och marken ägas av staten. Skyddet skall vara mycket starkt och områdena bör kunna tjäna som internationella referensområden.

Ett flertal motioner innehåller yrkanden om avsättande av vissa områden som nationalpark. *Ridö—Sundbyholmsarkipelagen* bör bli nationalpark — motionerna Jo714 (c, fp), Jo784 (s) yrkande 1, Jo887 (mp) och Jo898 (s, m, fp, c) liksom *Sjaunjaområdet* — Jo736 (fp) yrkande 3, Jo796 (m) yrkande 14 och Jo970 (mp) yrkande 12 delvis. Motionärerna i motion Jo730 (fp) anser att *Tresticklaområdet* i Dalsland bör avsättas som nationalpark och folkpartiet framför i motion Jo736 krav på inrättande av *Taavavuomaområdet* och *Rogen* som nationalparker — yrkandena 4 resp. 5. Enligt yrkande 6 i samma motion bör *delar av Stora Sjöfallets* nationalpark införlivas med *Sareks* nationalpark. I motion Jo970 (mp) yrkande 12 delvis framförs krav på inrättande av fler nationalparker, bl.a. i *Kebnekajse—Abiskoområdet* samt nedanför fjällområden eller fjällnära områden. Principerna för nationalparken i *Kirunaffjällen* bör enligt motionären i motion Jo788 (m) omprövas och parken skyddas mot störande ingrepp.

Svenska initiativ för att få Antarktis förklarad som "internationell nationalpark" begärs av folkpartiet och centerpartiet i motionerna Jo736 yrkande 21 resp. Jo797 yrkande 10. Sistnämnda motion innehåller dessutom krav på att Sverige bör klargöra att vi inte kommer att medverka till exploatering av området genom mineralutvinning.

Utskottets överväganden

Naturvårdsverket publicerade i maj 1989 en nationalparksplan som utgör verkets långsiktiga plan för nya och ändrade nationalparker i Sverige. Vid urvalet av förslagen till nya nationalparker har naturvärdesbedömningar och naturvårdsverkets kriterier för nationalparker bildat grund. Planen utgör ett allmänt och rådgivande underlag för ett långsiktigt säkerställande av vissa naturtyper.

Till grund för naturvårdsverkets kriterier för bildande av nya nationalparker ligger — förutom de kriterier som bygger på gällande lagstiftning — även tillägg i de delar lagstiftningen inte anses tillräckligt utförlig för ett systematiskt urval av parker. Även de internationella kriterierna har haft viss betydelse, varvid verket har konstaterat att den svenska lagstiftningen i allt väsentligt sammanfaller med dessa. Vid urval och motivering av nya nationalparker, som till skillnad från naturreservat bara kan avsättas på statens mark, skall enligt planen bl.a. beaktas att dessa — skall utgöras av områden som innehåller representativa eller unika svenska landskapstyper, — i sina grunddrag skall utgöras av naturlandskap eller s.k. nära-naturliga landskap, — skall innehålla landformer och/eller naturmiljöer som är storslagna eller särpräglade och som har höga vetenskapliga naturvärden, — skall ha en minimistorlek som kan variera med hänsyn till landformernas skala, — skall väljas ut inom hela landet samt skall i lämplig omfattning kunna utnyttjas för friluftsliv, naturstudier och forskning.

Som tidigare har nämnts är frågor om säkerställande av olika naturtyper föremål för överväganden av naturvårdslagskommittén som kommer att redovisa sitt arbete senast den 1 april 1990. I avvaktan härpå avstyrker utskottet motion Jo736 yrkande 1.

Med anledning av motion Jo737 yrkande 1 om inrättande av fler nationalparker och naturreservat vill utskottet framhålla att den ovan nämnda nationalparksplanen är ämnad att ligga till grund för ett långsiktigt arbete med inrättande och ombildning av nationalparker. Utskottet vill även erinra om den möjlighet länsstyrelsen och — efter delegation — kommunerna har att själva inrätta naturreservat. I direktiven till översynen av naturvårdslagen nämns särskilt som ett viktigt mål för naturvårdsarbetet att tillgodose behovet av mark för rekreation och friluftsliv, liksom vikten av att kommunerna här tar ett ansvar. Med det anförda finner utskottet syftet med motion Jo737 yrkande 1 i allt väsentligt tillgodosett. Motionen bör inte medföra någon riksdagens vidare åtgärd.

I syfte att på naturvårdsområdet få till stånd enhetlig terminologi och jämförbara data mellan länderna har flera internationella organisationer — bl.a. IUCN och UNESCO — verkat för samordning av och kriterier för olika typer av skyddade områden. Inom IUCN har utarbetats internationella kriterier för nationalparker. Enligt dessa kriterier har under senare år betydelsen av zoner understrukits. Nationalparker kan således innehålla delområden där t.ex. turism gynnas för att på detta sätt minska störningar och annan påverkan på delområden där naturskydd prioriteras. Med det nu anförda och med hänvisning till utskottets redogörelse ovan för nationalparksplanen avstyrks motionerna Jo788 och Jo796 yrkande 13 i den mån motionerna inte kan anses tillgodosedda. I anslutning till sistnämnda yrkande bör dessutom hänvisas till utskottets uttalande om skyddet för nationalparker i betänkan- det 1979/80:JoU36.

I nationalparksplanen föreslås bl.a. att Sjaunja, Taavavuoma, Rogen—Långfjället och Kirunafjällen inkl. bl.a. Abisko nationalpark inrättas som nationalparker. Härmed finner utskottet motionerna Jo736 yrkandena 3, 4 och 5, Jo796 yrkande 14 och Jo970 yrkande 12 (delvis) tillgodosedda. Motionerna bör således inte medföra någon riksdagens vidare åtgärd.

Under förutsättning att regleringen av sjön Tresticklan upphör eller ändras på ett sätt som kan accepteras från naturvårdssynpunkt föreslås även Tresticklaområdet i Dalsland inrättat som nationalpark. Härmed får syftet med motion Jo730 anses tillgodosett. Motionen bör inte medföra någon riksdagens vidare åtgärd.

Enligt förslag i planen bör södra delen av Stora Sjöfallets nationalpark anslutas till Sareks nationalpark medan norra delen föreslås upphävd. Härmed får motion Jo736 yrkande 6 anses tillgodosedd. Motionsyrkandet bör inte medföra någon vidare åtgärd från riksdagens sida.

Med det ovan anförda får även syftet med motion Jo736 yrkande 2 om plan för skydd av fjällvärlden mot exploatering anses i allt väsentligt tillgodosett. Motionsyrkandet bör inte medföra någon riksdagens vidare åtgärd.

Av de föreslagna nationalparkerna representerar Rogen—Långfjällets nationalpark fjällsregionen och Sjaunja och Björnlandets nationalparker bergkullslätten. Härmed får syftet med motion Jo970 yrkande 12 delvis om inrättande av parker nedanför fjäll- eller fjällnära områden anses i allt väsentligt tillgodosett. Inte heller i denna del bör motionen medföra någon riksdagens vidare åtgärd.

Beträffande de motioner som innebär att Ridö—Sundbyholmsarkipelagen skall inrättas som nationalpark vill utskottet erinra om att området redan i dag är skyddat som naturreservat. Utskottet har erfarit att, på grundval av de kriterier som utskottet har redogjort för ovan, området enligt naturvårdsverkets bedömning inte uppfyller kraven på nationalpark. Med det anförda avstyrker utskottet motionerna Jo714, Jo784 yrkande 1, Jo887 och Jo898.

Motioner med begäran om svenska initiativ för att få Antarktis förklarad som "internationell nationalpark" behandlades senast av utskottet hösten 1987. Utskottet hänvisade då till ett tidigare uttalande med en utförlig redogörelse för det internationella samarbetet m.m. rörande Antarktis och upprepade sin positiva inställning till den då aktuella motionen. Utskottet ansåg emellertid att det nuvarande fördragssystemet fungerade väl och fann möjligheterna till utvidgat samarbete på grundval av detta system goda (1986/87:JoU3 och 1987/88:JoU5). Utskottet finner inte anledning att frånga tidigare gjorda bedömningar. Utrikesutskottet, som nyligen haft anledning att uttala sig med anledning av en motion i ämnet, delade motionärens önskemål om ett fullständigt skydd mot all miljökadlig verksamhet i området och ansåg att det fortsatta arbetet inom Antarktisfördraget bör sikta till ett utbyggt miljöskydd som benämningen "världspark" är ett uttryck för. Utskottet uttalade sitt stöd för regeringens avsikt att tillsammans med likasinnade stater gå vidare för att bygga ut det antarktiska miljöskyddet, inte bara mot mineralutvinning utan även mot annan mänsklig verksamhet. Utrikesutskottet konstaterade att Sverige i arbetet med mineralkonventionen genomgående har verkat för att miljöskyddet skall garanteras på ett så rigoröst sätt som möjligt och ansåg även som viktigt att Sverige motsätter sig mineralutvinning i området. Utskottet uteslöt inte att Sverige vid något tillfälle kan komma att tvingas tillgripa sin vetorätt (1989/90:UU4). Även utrikesministern har nyligen som svar på en fråga uttalat sig om exploateringen av Antarktis. Enligt utrikesministern har Sverige sedan vi år 1984 tillträdde Antarktisfördraget konsekvent drivit en linje som innebär att miljöskyddet i området skall ställas i främsta rummet. Utgångspunkten i den mineralkonvention som har som huvudsyfte att skydda miljön i Antarktis och som ingicks den 2 juni 1988 är att mineralaktiviteter är förbjudna ända till dess de tillåts. För detta krävs att samtliga medlemmar är överens. I dag råder moratorium mot mineralutvinning, vilket emellertid är kopplat till konventionen. Utrikesministern betonade i

sitt svar vikten av att arbetet med ett utökat miljöskydd för området utvecklas och redogjorde för ett möte nyligen i Paris med Antarktiskfördragets medlemmar där framsteg hade nåtts beträffande avfallshantering och skyddet av den marina miljön. Under 1990 planeras ett speciellt miljömöte om Antarktis för att snarast möjligt utvidga miljöskyddet i området. Enligt utrikesministern är det slutliga målet en konvention som bevarar Antarktis orört och omöjliggör mineral- och oljeutvinning i området (prot. 1989/90:16, 10 §). Med de nu redovisade uttalandena finner utskottet syftet med motionerna Jo736 yrkande 21 och Jo797 yrkande 10 i huvudsak tillgodosett. Motionerna bör inte medföra någon vidare åtgärd från riksdagens sida.

Naturresevat m.m.

Motionerna

Enligt motionärerna i motion Jo894 (mp) bör en försöksverksamhet planeras och sättas i gång med ungdomskollektiv som utbildas i kulturlandskapsvård, kulturminnesvård och konst- och vardagshantverk (yrkande 1). Vidare bör naturresevat upplåtas på goda ekonomiska villkor så att ungdomarna dels kan sköta resevatet, dels få sin utkomst genom verksamheter av kulturbevarande art, jordbruk, turism och kursverksamhet (yrkande 2).

Genom inrättande av naturresevat, naturskyddsområden eller naturvårdsområden bör enligt yrkande 4 i motion Jo719 (fp) skyddet för känsliga naturområden i Stockholms län förstärkas.

I motionerna Jo746 (s) och Jo766 (fp, m, c, vpk) framförs krav på att Kindlaområdet i Bergslagen skall bevaras som naturresevat. Vid sjön Tåkern bör enligt motionärerna i motion Jo779 (s) etableras en besöksanläggning. Skyddet av Stora Alvaret bör förbättras enligt yrkande 20 i partimotionen Jo796 (m) och motion Jo825 (m).

Ett flertal motioner behandlar frågor om inrättande av ytterligare marina resevat. Vattnen kring Gotska Sandöns nationalpark, delar av Stockholms skärgård och vissa vatten på västkusten bör enligt partimotionen Jo736 (fp) yrkande 20 få denna form av skydd. För särskilt värdefulla reproduktionsområden i Västerhavet bör inrättas marina resevat (Jo748 (fp) yrkande 9 och Jo959 (fp) yrkande 1). I motion Jo970 (mp) framförs i yrkande 6 krav på att följande marina resevat skall inrättas: Väderöarna, Kosterarkipelagen, Hallands Väderö, Torhamns udde, vattnen kring Karlsöarna, den obrutna kuststräckan mellan Arkösund och Västervik, delar av Stockholms yttre skärgård, Höga kusten samt delar av Norrbottens skärgård. Enligt samma motions yrkande 7 bör skötsel och övervakning av resevaten förbättras, liksom övervakningen av fågel- och sälskyddsområdena och en översyn göras av skyddsområdenas gränsdragning.

Enligt vad utskottet erfarit finns i dag drygt 30 s.k. naturskolor som i första hand tjänar som komplement till den ordinarie skolutbildningen. Vid flertalet av dessa skolor förekommer utbildning om kulturlandskapet. År 1987 gav utbildningsdepartementet Skånes Naturvårdsförbunds forskningsfond ett bidrag om 300 000 kr. för pedagogisk verksamhet vid gården Hörjel, där odlingslandskapet sköts enligt "äldre" bruksningsprinciper. Enligt uppgift besöks gården av en stor mängd skolklasser men även av universitetsstuderande och lärare. Med det anförda anser utskottet syftet med motion Jo894 yrkande 1 om utbildning i bl.a. kulturlandskapsvård i viss mån tillgodosett. Med anledning av motionens yrkande 2 om möjlighet för ungdomskollektiv att sköta naturreservat vill utskottet erinra om att det inte finns något formellt hinder mot att ideella föreningar utövar sådan skötsel. Detta förekommer enligt uppgift på ett flertal platser, och utskottet har erfarit att i denna skötsel är många ungdomar engagerade. Med det anförda anser utskottet syftet även med motionens yrkande 2 i allt väsentligt tillgodosett. Motion Jo894 bör således inte medföra någon ytterligare riksdagens åtgärd.

Några motioner innefattar yrkanden om att riksdagen bör uttala sig till förmån för inrättande av naturreservat i särskilt angivna områden. De flesta av dessa motioner går ut på att riksdagen bör göra ett tillkännagivande till eller begära förslag från regeringen om resp. områden. I motion Jo970 yrkande 6 hemställs att riksdagen direkt beslutar om inrättande av ett antal naturreservat i de områden som anges i motionen. Motionsyrkandet ger utskottet anledning till följande uttalande.

Genom bestämmelserna i 7 § naturvårdslagen (1964:822) har riksdagen slagit fast att det åligger vederbörande länsstyrelse att fatta beslut om inrättande av naturreservat. 28a § andra stycket naturvårdsförordningen (1976:484) ger länsstyrelsen möjlighet att förordna att denna befogenhet skall tillkomma även kommun. Beslut om inrättande av naturreservat skall grundas på ingående utredningar i varje enskilt reservatsärende om de berörda områdenas betydelse för bl.a. naturvården och friluftslivet. I beslutet skall anges en rad preciserade föreskrifter såsom t.ex. vilka inskränkningar i rätten att förfoga över fastigheten som är nödvändiga för att tillgodose syftet med reservatsbildningen. Dessa bedömningar kräver omfattande detaljkunskaper om lokala förhållanden.

Utskottet erinrar vidare om att ett beslut om naturreservat är ett utpräglat förvaltningsbeslut som innefattar myndighetsutövning mot enskilda markägare m.fl. och som reglerar rättsförhållanden av både offentligrättslig och privaträttslig natur. Särskilda bestämmelser finns om uppgörelse med sakägare och om besvärsmätt för berörda sakägare m.fl. Bestämmelserna i 11 kap. regeringsformen om kompetensfördelningen mellan riksdagen och förvaltningsmyndigheterna bygger på grundprincipen att den del av förvaltningsmyndigheternas verksamhet som är speciellt känslig från rättsskyddssynpunkt skall vara självständig

i förhållande till den lagstiftande makten. I överensstämmelse med svenska rättstraditioner har det ansetts särskilt angeläget att befästa myndigheternas självständiga och oberoende ställning i dessa fall.

Utskottet anser således inte att det i ärenden av förevarande art finns anledning att frångå den beslutsordning som anges i naturvårdslagen. På grund härav och då utskottet ej heller har tillgång till det nödvändiga beslutsunderlaget för att sakbehandla yrkanden om inrättande av ett stort antal naturreservat/marina reservat på olika platser i landet avstyrker utskottet de motioner som innehåller specificerade yrkanden i dessa frågor. Med hänvisning till vad utskottet nu anfört avstyrks motionerna Jo719 yrkande 4, Jo746 och Jo766.

Med samma motivering avstyrks även motionerna Jo736 yrkande 20, Jo748 yrkande 9, Jo959 yrkande 1 och Jo970 yrkande 6.

Med hänvisning bl.a. till pågående översyn av naturvårdslagen avstyrker utskottet även motion Jo970 yrkande 7.

Beträffande de motioner som begär inrättande av ytterligare marina reservat vill utskottet — utöver vad som anförts ovan — erinra om naturvårdsverkets rapport från maj 1987 (nr 3323). Rapporten innehåller en sammanställning av 16 objekt längs våra kuster som redan är inrättade, eller enligt verkets bedömning bör inrättas som marina reservat. Skydd finns i dag för fem av områdena. Utskottet vill även erinra om verkets nationalparksplan där följande områden föreslås inrättade som nationalparker: Bullerö—Bytta, Sankt Anna, Kosterarkipelagen, Fjällbacka skärgård, Djurö, Haparanda skärgård, Färnebofjärden och Karlsöarna. Detta torde innebära att dessa områden på sikt kan komma att erhålla ett betydligt starkare skydd än vad som krävs i berörda motioner.

Med anledning av motion Jo779 om etablerande av en besöksanläggning vid sjön Tåkern vill utskottet erinra om den fond — Tåkernfonden — som har inrättats i samarbete mellan berörd länsstyrelse, Världsnaturfonden, Svenska naturskyddsföreningen samt företag och institutioner i länet. Det finns givetvis inte något som hindrar uppförande av en besöksanläggning genom fondens försorg. Med hänvisning härtill och till vad utskottet anfört ovan avstyrks motionen.

Enligt naturvårdsverkets nationalparksplan bör en nordlig del av Stora Alvaret med bl.a. Möckelmossen avsättas som nationalpark. I den mån motionerna Jo796 yrkande 20 och Jo825 inte kan anses tillgodosedda härmed avstyrks de med hänvisning till vad utskottet anfört ovan om ansvaret för reservatsbildning.

Naturvård i skogsbruket

Motionerna

Folkpartiet kräver i sin partimotion Jo736 yrkande 12 att 1 % av den produktiva skogsmarken nedanför de fjällnära skogarna skall undantas från vanligt skogsbruk. Ett liknande krav återfinns i motion Jo316 (mp) yrkande 13 med det förtydligandet att detta skall ha skett före 1995 års utgång och skyddet få formen av naturskyddsreservat.

Ett program för bevarande av återstående urskogar och urskogslänkande områden begärs i partimotionen Jo736 (fp) yrkande 13. Detta program bör snarast utarbetas och genomföras. I avvaktan härpå skall avverkning av sådana skogar i södra och mellersta Sverige inte tillåtas.

I skogsbruk och skogsvård måste enligt yrkande 1 i motion Jo755 (fp) ansvar tas för skyddet av stigar och kulturminnen.

Utskottets överväganden

Under avsnittet om lagstiftningsarbetet (s. 8 f.) har utskottet behandlat frågor om naturvårdshänsyn i jordbruket och skogsbruket. Utskottet erinrade bl.a. om de 10 milj. kr. som för innevarande budgetår har anslagits till utbildning på området, om skogsstyrelsens rådgivningsverksamhet och om den utbildning som pågår genom både skogsstyrelsens och näringens försorg. Utskottet erinrade även om att naturvårdslagens krav på hänsyn från olika verksamheter, bl.a. skogsbruket, som påverkar naturmiljön är föremål för överväganden inom naturvårdslagsutredningen. Med hänvisning till vad utskottet anfört om pågående åtgärder på området och i avvaktan på resultatet av naturvårdslagsutredningens överväganden avstyrker utskottet motion Jo316 yrkande 13.

Med samma motivering avstyrker utskottet motion Jo736 yrkande 12.

I årets budgetproposition (prop. 1988/89:100, bil. 16) föreslogs en höjning av anslaget Mark för naturvård med 60 milj. kr. till 100 milj. kr. Vid sin behandling av ärendet framhöll utskottet betydelsen av de principer till vägledning för arbetet med att säkerställa värdefulla naturområden som fastslogs av utskottet våren 1987 (1987/88:JoU23). Utskottet uttryckte särskilt sin tillfredsställelse med den uppmärksamhet som i budgetpropositionen hade ägnats skyddet av våra urskogar (JoU13, rskr. 157). Utskottet har erfarit att naturvårdverket nyligen har avslutat inköp av sammanlagt 16 000 ha urskog inom ett område mellan fjäll och kust norr om Dalälven. I den mån syftet med motion Jo736 yrkande 13 inte kan anses tillgodosett med vad utskottet nu anfört avstyrks motionsyrkandet.

Som utskottet har anfört under avsnittet om lagstiftningsarbetet (s. 8 f.) ingår reglerna om skydd av kulturlandskapsmiljöer i pågående översyn av naturvårdslagen. I avvaktan på utredarens ställningstaganden på området avstyrker utskottet motion Jo755 yrkande 1.

Hotade arter

Motionerna

Folkpartiet begär i motion Jo736 yrkande 17 insatser för flora- och faunavård genom avsättande av särskilt värdefulla miljöer som naturreservat, ändrad lagstiftning enligt mönster från USA, så att kritiska områden ges ett automatiskt skydd samt allmänt ökad hänsyn till växt- och djurlivet från skogsbrukets sida. Enligt motionärerna i motion Jo780 (s) måste långsiktiga åtgärdsprogram för att rädda hotade arter utarbetas skyndsamt. Genom att en tjänst för ändamålet inrättas vid

lantbruksstyrelsen, två tjänster vid varje länsstyrelse och totalstopp för vidare vattenkraftsutbyggnad i hittills orörda vattendrag eller delar därav kan enligt yrkande 13 i motion Jo970 (mp) skyddet av hotade arter förbättras.

I motion Jo721 (s) begärs ett samnordiskt handlingsprogram för den vitryggiga hackspetten och enligt yrkande 1 i motion Jo855 (mp) måste kraftfulla åtgärder vidtas omgående för att rädda den vitryggiga hackspetten från utrotning i landet. I detta syfte måste enligt motionens yrkande 2 all vidare exploatering av Indalsälvens delta stoppas. Samma yrkande återfinns i motion Jo970 (mp) yrkande 11.

Motionärerna i motion Jo881 (fp, mp) anger miljögifter — framför allt PCB — och äggplundring som de största hoten mot pilgrimsfalken (yrkande 1) och begär i yrkande 2 riksdagens stöd för det avelsprogram och det skyddsprogram — Operation fågelvakt — som pågår för att rädda arten.

Ett särskilt åtgärdsprogram för att rädda sälstammen i Östergötlands skärgård begärs i motion Jo862 (fp) yrkande 1.

Utskottets överväganden

Vid utskottets behandling av årets budgetproposition höjdes anslaget för vård av hotade arter med 820 000 kr. till 4 milj. kr. I samband härmed upprepade utskottet tidigare uttalanden om behovet av kraftfulla åtgärder för skydd av utrotningshotade växt- och djurarter och betonade bl.a. vikten av en målinriktad forskning och utformandet av ett särskilt handlingsprogram för vård av akut hotade arter (prop. 1988/89:100, bil. 16, JoU13, rskr. 157). Enligt vad utskottet erfarit pågår vid naturvårdsverket arbete med upprättande av aktionsplaner för hotade djur och växter. Utskottet har vidare erfarit att SLU i samarbete med naturvårdsverket, Världsnaturfonden och Svenska naturskyddsföreningen bygger upp en riksomfattande artdatabank över hotade växter och djur. Enligt direktiven till översynen av naturvårdslagen bör utredaren närmare bedöma behovet av och förutsättningarna för en förstärkning av skyddet för hotade arter och deras biotoper. I avvaktan på utredarens ställningstaganden härtill och med hänvisning till vad utskottet anfört ovan avstyrks motionerna Jo736 yrkande 17 och Jo780.

Med samma motivering avstyrks motion Jo970 yrkande 13.

Naturvårdsverkets ovan nämnda handlingsprogram för hotade arter skall ligga till grund för verkets långsiktiga arbete med bl.a. åtgärder för vissa av dessa arter såsom vitryggig hackspett och pilgrimsfalk. Handlingsprogrammet beräknas kunna fastställas av verket under våren 1990. Med det anförda finner utskottet syftet med motion Jo721 tillgodosett. Motionen bör således inte medföra någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida.

Med samma motivering avstyrker utskottet motionerna Jo855 och Jo970 yrkande 11.

Med vad utskottet i tillämpliga delar anfört ovan avstyrks även motion Jo881 yrkandena 1 och 2.

Hösten 1988 tillstyrkte utskottet ett regeringsförslag att tillföra det marina miljöarbetet sammanlagt 30 milj. kr. under då pågående budgetår. Utskottet fann förslaget väl grundat och underströk vikten av den aktuella satsningen (prop. 1988/89:10, JoU6, rskr. 58). Med hänvisning härtill och till vad utskottet anfört inledningsvis i detta avsnitt avstyrks motion Jo862 yrkande 1.

Våtmarker

Motionerna

Enligt partimotion Jo321 (vpk) yrkande 3 bör naturvårdsverket få i uppdrag att lämna förslag om restaurering av värdefulla våtmarker.

Folkpartiet begär i motion Jo736 yrkande 9 förbättrat skydd av våtmarkerna genom bl.a. större intresse på alla nivåer av den fysiska riksplaneringen, planmässig satsning på forskning och rikstäckande inventeringar som bör slutföras, snara skyddsåtgärder, framför allt reservatsbildning, samt begränsning av skogsdikningen.

Motionärerna i motion Jo861 (fp) kräver bättre beslutsunderlag i den fysiska planeringen beträffande våtmarker i Skåne (yrkande 5).

Utskottets överväganden

I samband med utskottets behandling av den miljöpolitiska propositionen anslöt sig utskottet till miljö- och energiministerns bedömning av värdet av de svenska våtmarkerna och av det hot som vissa exploateringsintressen utgör mot dessa områden. På grund av våtmarkernas stora betydelse för vattenhushållningen och bibehållandet av ett levande landskap framhöll utskottet som nödvändigt att bevara så många våtmarker som möjligt. Som särskilt angeläget framhölls att dessa områden bevaras i sydligaste Sverige och att skador på naturmiljön i samband med dikningsföretag begränsas eller motverkas (prop. 1987/88:85, JoU23, rskr. 373). Utöver detta uttalande bör framhållas den betydelse som i dag torde kunna tillmätas dessa områden när det gäller kvävereningen. Utskottet har erfårit att naturvårdsverket i maj 1989 har publicerat informationsskriften Svenska våtmarker av internationell betydelse och som är en redovisning av de svenska s.k. CW-områdena. Utskottet vill i sammanhanget erinra om den riksomfattande inventering av våtmarkerna som pågår sedan år 1983. Enligt vad utskottet erfårit beräknas inventeringen vara avslutad i och med utgången av år 1992, med undantag av Norrbottens län. Med det anförda finner utskottet syftet med motionerna Jo321 yrkande 3 och Jo736 yrkande 9 i väsentliga delar tillgodosett. Motionerna bör således inte medföra någon riksdagens vidare åtgärd.

Till vad utskottet anfört ovan kan läggas att — beträffande Skåne — inventeringen är avslutad i Kristianstads län och ännu pågår i Malmöhus län. Med hänvisning härtill och till det ovan anförda får syftet med motion Jo861 yrkande 5 i allt väsentligt anses tillgodosett. Motionens yrkandet bör således inte medföra någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida.

Motionerna

Enligt motion Jo435 (mp) yrkande 12 bör sand- och grustäkt på ekologiskt känsliga havsområden inte tillåtas.

Motionärerna i motion Jo436 (m) yrkande 3 begär en utredning om färjetrafikens skador i form av bl.a. svall, sug och erosion i Stockholms skärgård.

Enligt Jo753 (fp) bör utredas hur kustkommunerna långsiktigt skall hjälpas att lösa problem med nedsmutsning från Nordsjön och Kattegatt (yrkande 1). Initiativ bör tas till förnyade överläggningar mellan Nordsjöstaterna om hårdare förbudslagstiftning mot nedskräpning till havs (yrkande 2).

I motion Jo970 (mp) yrkande 8 framförs krav på skärpta hastighetsgränser och bullernormer för båtar inomskärs och i känsliga områden.

Utskottets överväganden

Som utskottet anfört under avsnittet i detta betänkande om lagstiftningsarbetet (s. 8 f.) ingår även frågor om täktverksamhet i naturvårdslagsutredningens uppdrag. I avvaktan på uppdragets slutförande avstyrker utskottet motion Jo435 yrkande 12.

Med anledning av motion Jo436 om en utredning om färjetrafikens skador vill utskottet anföra följande. Enligt sjötrafikförordningen (1986:300) har länsstyrelsen huvudansvaret för sjötrafiken i skärgården när det gäller miljöhänsyn. Enligt vad utskottet erfarit pågår vid länsstyrelsen i Stockholms län en utredning om färjetrafikens skador på stränderna i Stockholms skärgård. Projektet genomförs i samarbete med bl.a. tekniska högskolan, statens geotekniska institut i Linköping, zoologiska och naturgeografiska institutionerna vid Stockholms universitet och sjöfartsverket. Även Stiftelsen Stockholms skärgård och — inom ramen för den internordiska verksamheten på området — Nordiska rådet medverkar i projektet som beräknas vara avslutat till utgången av år 1992. Utskottet vill i sammanhanget erinra om sjöfartsverkets uppdrag att föreslå åtgärder mot sjöfartens miljöpåverkan. Med det anförda anser utskottet syftet med motion Jo436 yrkande 3 i allt väsentligt tillgodosett. Motionsyrkandet bör inte medföra någons vidare åtgärd.

Beträffande motion Jo753 som tar upp västkustkommunernas problem med nedskräpningen från Nordsjön och Kattegatt vill utskottet erinra om att det enligt 20 § renhållningslagen (1979:596) åligger kommunen att återställa platser som har skräpats ner. Med anledning av motionens yrkande 2 om hårdare förbudslagstiftning mot nedskräpning till havs vill utskottet även erinra om att denna fråga redan har behandlats i Nordsjökonferensen och resulterat i en överenskommelse på området mellan Nordsjöstaterna (se 1989/90:JoU6). Med det anförda avstyrker utskottet motion Jo753.

Om en reglering är erforderlig från miljöskyddssynpunkt kan länsstyrelsen efter samråd med naturvårdsverket enligt sjötrafikförordning-

en meddela inskränkande föreskrifter eller förbud mot trafik med såväl småbåtar som större fartyg. Bestämmelser som syftar till att begränsa eller förhindra bullerstörningar från bl.a. fartyg återfinns även i brottsbalken och hälsoskyddslagstiftningen. Med det anförda avstyrker utskottet motion Jo970 yrkande 8.

Övriga frågor

Motionerna

I två motioner — Jo702 (fp) och Jo876 (mp) — begärs förbud mot transporter med helikopter vid nöjesskidåkning.

Allemansrätten behandlas i motion Jo723 (s). Vid information och utbildning om innebörden av allemansrätten måste invandrades och flyktingars behov av kunskap särskilt beaktas (yrkande 2). En utredning om allemansrätten måste tillsättas, varvid de långsiktiga farorna med markslitage beaktas och möjligheterna till styråtgärder för att förhindra detta undersökas (yrkande 3).

I motion Jo852 (s) begärs åtgärder för att främja ett bredare resursutnyttjande av naturen, t.ex. information om bär, svampar, regler för beskattning m.m.

Naturvårdsverket bör enligt motionärerna i motion Jo768 (fp) undersöka möjligheterna att bemanna Stora Karlsö med vapenfria tjänstepliktiga.

Täktavgiften bör enligt yrkande 2 i motion Jo808 (s) kompletteras med en tillsynsavgift för täktverksamhet.

Utskottets överväganden

Med anledning av motionerna Jo702 och Jo876 om förbud mot helikoptertransport vid nöjesskidåkning vill utskottet anföra följande. För områden som är skyddade enligt naturvårdslagen finns möjlighet att begränsa eller förbjuda lufttrafik. Utskottet har erfarenhet att naturvårdsverket utnyttjat denna möjlighet till att bl.a. reglera flygning i nationalparker. Utskottet vill i sammanhanget erinra om att i föreskrifterna för flera nationalparker i fjällområdena det numera finns regler om bl.a. förbud mot landning med luftfartyg. För naturreservat kan resp. länsstyrelse besluta om liknande föreskrifter. Regler om flygning över bl.a. naturskyddade områden finns även i luftfartsförordningen. Luftfartsverket kan således besluta att visst område skall vara restriktionsområde med t.ex. förbud mot landning om det behövs med hänsyn till bl.a. naturskydd och friluftsliv. Med det anförda finner utskottet syftet med motionerna Jo702 och Jo876 i väsentliga delar tillgodosett. Motionerna bör inte medföra någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida.

Inom ramen för kampanjen "Nära till naturen" gav — enligt vad utskottet erfarenhet — naturvårdsverket år 1988 ut broschyren "Allemansrätt och allemansvett". På svenska, engelska och tyska finns broschyren "Rätt och fel i naturen" från år 1985. För invandrare finns viss information i ämnet på nio språk. Vidare har publicerats broschyrer

riktade till vissa grupper såsom ryttare och paddlare. Utskottet har vidare erfarit att naturvårdsverket i samarbete med Svenska jägareförbundet och Orienteringsförbundet utarbetat rekommendationer vid "Orienteringstävling och annat friluftsliv". Enligt utskottets mening finns all anledning att slå vakt om de unika möjligheter för rekreation och friluftsliv som allemansrätten innebär. Utskottet är väl medvetet om att med ett ökat friluftsliv ökar även riskerna för markslitage och störningar för djurlivet. Enligt utskottets mening torde emellertid syftet med motion Jo723 kunna tillgodoses utan något initiativ från riksdagens sida. På grund av det anförda avstyrker utskottet motion Jo723 yrkandena 2 och 3.

Motion Jo852 innehåller flera synpunkter på utnyttjandet av naturen som utskottet till stor del kan ansluta sig till. När det gäller bär- och svamplockning har utskottet tidigare gjort mycket positiva uttalanden (t.ex. 1983/84:JoU9). Utskottet utgår från att dessa synpunkter kan tillgodoses utan någon särskild åtgärd från riksdagens sida.

Stora Karlsö ägs och förvaltas av Karlsöklubben, som är en privaträttslig sammanslutning. Enligt regeringsbeslut från den 7 februari 1985 skall ön vara bemannad året runt, och kostnaderna härför skall betalas av naturvårdsverket, som har arbetsgivaransvaret, SMHI och försvaret. Det är naturvårdsverket som beslutar vilka resurser som skall avsättas för bl.a. Stora Karlsö. Sedan SMHI och försvaret inte längre är beredda att lämna bidrag för bemanningen sköts tillsynen beträffande naturvården dels rutinmässigt året runt av den ordinarie tillsynsmannen för hela Gotland, dels under sommarhalvåret av Karlsöklubben mot ersättning enligt avtal mellan klubben och naturvårdsverket. Utskottet utgår från att bemanningsfrågan kommer i ett nytt läge om naturvårdsverkets förslag rörande nationalparker genomförs i den del som avser Stora Karlsö. I avbidan på den fortsatta prövningen av verkets förslag avstyrks motion Jo768.

Vad gäller yrkande 2 i motion Jo808 att täktavgiften bör kompletteras med en tillsynsavgift vill utskottet erinra om att den täktavgift som nu tas ut av exploatören i samband med täkttillstånd även skall finansiera kostnaderna för myndighetens tillsyn av täktverksamheten. Härutöver vill utskottet erinra om att frågor om täktverksamhet är föremål för överväganden inom naturvårdslagsutredningen. Med det anförda avstyrker utskottet motionen i denna del.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *översyn av naturvårdslagen*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo797 yrkande 33,
2. beträffande *täktverksamhet*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo316 yrkande 18,
res. 1 (mp)
3. beträffande *ändring av 18 § naturvårdslagen*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo816,
res. 2 (mp)

4. beträffande *bristande överensstämmelse mellan vissa regler i skogsvårdslagen och naturvårdslagen*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo736 yrkande 16,
res. 3 (fp, mp)

5. beträffande *ersättning till markägare*

att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Jo736 yrkande 14,
1988/89:Jo860 yrkande 19 och 1988/89:Jo963 yrkande 2,
res. 4 (fp, vpk, mp)

6. beträffande *skydd för hotade växt- och djurarter*

att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:Jo796 yrkande 19 och 1988/89:Jo970 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

7. beträffande *ökad kommunalt ansvar för naturvården*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo808 yrkande 1,

8. beträffande *ändring i strandskyddsreglerna*

att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Jo723 yrkande 1 och 1988/89:Jo752,

res. 5 (m)

9. beträffande *kulturhistoriskt värdefulla park- och trädgårdsanläggningar*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo725,

10. beträffande *lagstiftning om samliga internationella konventioner*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo970 yrkande 3,
res. 6 (mp)

11. beträffande *en nationell naturvårdsstrategi*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo321 yrkande 1,
res. 7 (vpk, mp)

12. beträffande *områden av riksintresse för naturvården*

att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Jo786 och 1988/89:Jo893,

res. 8 (mp)

13. beträffande *åtgärder för att skydda haglandskapet*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo737 yrkande 2,

14. beträffande *stärkning av naturvårdens ställning m.m.*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo970 yrkandena 1, 2 och 4,
res. 9 (vpk, mp)

15. beträffande *kriterier för naturreservat m.m.*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo796 yrkandena 15, 16 och 18,

res. 10 (m)

16. beträffande *periodiserad ersättning till markägare*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo796 yrkande 17,
res. 11 (m)

17. beträffande *skötsel av naturvårdsobjekt*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo797 yrkande 37,
res. 12 (m, c)

18. beträffande *Internationella naturvårdsunionen*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo797 yrkande 9,
res. 13 (fp, c)

19. beträffande *grönområden i Stockholms län m.m.*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo859,
20. beträffande *Emå-projektet*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Jo850, 1988/89:Jo895
och 1988/89:Jo970 yrkande 10,
res. 14 (fp, c, vpk)
21. beträffande *ny terminologi för skyddsområden*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo736 yrkande 1,
res. 15 (fp)
22. beträffande *inrättande av fler nationalparker och naturreser-
vat*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo737 yrkande 1,
23. beträffande *exploaterade delar av nationalparker*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Jo788 och
1988/89:Jo796 yrkande 13,
res. 16 (m, fp)
24. beträffande *nationalparker i Sjaunja, Taavavuoma m.fl. om-
råden*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Jo736 yrkandena 3, 4
och 5, 1988/89:Jo796 yrkande 14 och 1988/89:Jo970 yrkande 12
i motsvarande del,
res. 17 (fp, mp)
25. beträffande *nationalpark i Tresticklaområdet*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo730,
res. 18 (mp)
26. beträffande *Stora Sjöfallets nationalpark*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo736 yrkande 6,
res. 19 (fp, mp)
27. beträffande *plan för skydd av fjällvärlden*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo736 yrkande 2,
res. 20 (fp, mp)
28. beträffande *nationalparker nedanför fjällområdena*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo970 yrkande 12 i återstå-
ende del,
res. 21 (mp)
29. beträffande *Ridö—Sundbyholmsarkipelagen*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Jo714, 1988/89:Jo784
yrkande 1, 1988/89:Jo887 och 1988/89:Jo898,
30. beträffande *Antarktis*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Jo736 yrkande 21 och
1988/89:Jo797 yrkande 10,
31. beträffande *landsbygdskultur*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo894,
res. 22 (mp)
32. beträffande *avsättande av vissa områden som naturreservat*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Jo719 yrkande 4,
1988/89:Jo746 och 1988/89:Jo766,

33. beträffande *marina reservat*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Jo736 yrkande 20,
1988/89:Jo748 yrkande 9, 1988/89:Jo959 yrkande 1 och
1988/89:Jo970 yrkande 6,

res. 23 (mp)

34. beträffande *skötsel och övervakning av marina reservat*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo970 yrkande 7,

res. 23 (mp)

35. beträffande *besöksanläggning vid Tåkern*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo779,

36. beträffande *Stora Alvaret*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Jo796 yrkande 20 och
1988/89:Jo825,

37. beträffande *skogsbruk nedanför de fjällnära skogarna*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Jo316 yrkande 13 och
1988/89:Jo736 yrkande 12,

res. 24 (fp)

res. 25 (mp)

38. beträffande *urskogar och urskogslänkande områden*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo736 yrkande 13,

res. 26 (fp, mp)

39. beträffande *skyddet av stigar och kulturminnen*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo755 yrkande 1,

40. beträffande *skyddet av hotade arter*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Jo736 yrkande 17,
1988/89:Jo780 och 1988/89:Jo970 yrkande 13,

res. 27 (fp)

res. 28 (mp)

41. beträffande *samnordiskt handlingsprogram för den vitryggiga
hackspetten*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo721,

res. 29 (fp, mp)

42. beträffande *åtgärder för den vitryggiga hackspetten m.m.*

att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Jo855 och
1988/89:Jo970 yrkande 11,

res. 30 (fp)

res. 31 (vpk, mp)

43. beträffande *pilgrimsfalken*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo881 yrkandena 1 och 2,

res. 32 (fp, mp)

44. beträffande *sälstammen i Östergötlands skärgård*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo862 yrkande 1,

45. beträffande *våtmarker*

att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Jo321 yrkande 3 och
1988/89:Jo736 yrkande 9,

res. 33 (fp, vpk, mp)

46. beträffande *våtmarker i Skåne*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo861 yrkande 5,

res. 34 (fp)

47. beträffande *sand- och grustäkt på ekologiskt känsliga havs-områden*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo435 yrkande 12,
res. 35 (mp)

48. beträffande *utredning om färjetrafikens skador*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo436 yrkande 3,

49. beträffande *nedskräpning till havs*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo753,
res. 36 (fp, c, vpk)

50. beträffande *hastighetsgränser och bullernormer i skärgården m.m.*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo970 yrkande 8,
res. 37 (vpk, mp)

51. beträffande *förbud mot transporter med helikopter vid nöjes-skidåkning*

att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Jo702 och 1988/89:Jo876,

res. 38 (fp, vpk, mp)

52. beträffande *allemansträten m.m.*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo723 yrkandena 2 och 3,

53. beträffande *bättre resursutnyttjande av naturen*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo852,

54. beträffande *bemanningen av Stora Karlsö*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo768,

55. beträffande *tillsynsavgift för täktverksamhet*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo808 yrkande 2.

Stockholm den 5 december 1989

På jordbruksutskottets vägnar

Hans Gustafsson

Närvarande: Hans Gustafsson (s), Håkan Strömberg (s), Grethe Lundblad (s), Lars Ernestam (fp), Martin Segerstedt (s), Jens Eriksson (m), Jan Fransson (s), Åke Selberg (s), Ingvar Eriksson (m), Lennart Brunander (c), Annika Åhnberg (vpk), Inge Carlsson (s), Kaj Larsson (s), Carl G Nilsson (m), Sören Norrby (fp), Karin Starrin (c) och Roy Ottosson (mp).

1. Tåktverksamhet (mom. 2)

Roy Ottosson (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 9 börjar med "I direktiven" och slutar med "avstyrks motionen" bort ha följande lydelse:

Som anförs i motion Jo316 är omfattande torvtåkt ett av hoten mot många värdefulla våtmarker. Utskottet finner det därför nödvändigt att torvtåktens framtida omfattning begränsas och att stora våtmarker av betydelse för flora och fauna helt undantas från denna verksamhet. Krav på noggrann konsekvensanalys bör införas för tillstånd till torvtåkt i stor skala. Dessa regler bör — vilket också föreslås i motionen — få sin plats i en särskild myrskyddslagstiftning. Utskottet ansluter sig således till motionens yrkande 18.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *tåktverksamhet*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo316 yrkande 18 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. Ändring av 18 § naturvårdslagen (mom. 3)

Roy Ottosson (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 9 börjar med "Med samma" och slutar med "motion Jo816" bort ha följande lydelse:

I likhet med motionären i motion Jo816 kan utskottet konstatera att berörda sakägare som inte är markägare saknar laglig rätt till samråd innan beslut fattas om tillstånd för tåktverksamhet. 18 § naturvårdslagen bör därför ändras så att samråd skall ske med dessa sakägare innan miljö- och naturskador uppkommer för närboende och på djur- och växtliv. Vad utskottet nu anfört med anledning av motion Jo816 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *ändring av 18 § naturvårdslagen*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo816 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. Bristande överensstämmelse mellan vissa regler i skogsvårdslagen och naturvårdslagen (mom. 4)

Lars Ernestam (fp), Sören Norrby (fp) och Roy Ottosson (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 9 börjar med "Möjligheterna till" och på s. 10 slutar med "yrkande 16" bort ha följande lydelse:

Den viktigaste åtgärden för skydd av sällsynta eller hotade arter är, som framhålls i motion Jo736, att säkerställa deras livsmiljöer. Utskottet kan konstatera att det därför är mycket allvarligt att skillnaden är så stor mellan skyddsinstitutionen i naturvårdslagen — främst naturreservat — och skogsvårdslagens hänsynsregler. För att skydda våra mest hotade djur- och växtarter skulle behövas något tusental skyddade småområden. För detta syfte är varken naturvårdslagens eller skogsvårdslagens regler i dag helt ändamålsenliga. I likhet med motionärerna vill utskottet framhålla två sätt att lösa detta problem. Möjligheterna att bilda mindre reservat bör utökas, och ett särskilt bidrag till markägare som tar mer långtgående naturvårdshänsyn än lagen kräver, dvs. ett slags skogsbrukets NOLA-bidrag, bör kunna övervägas. Utskottet ansluter sig till vad som framförs i motionen om förslag till ändring av berörd lagstiftning. Dessa frågor kan enligt utskottets mening lämpligen tas upp inom ramen för pågående översyn av naturvårdslagen. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo736 yrkande 16 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. *beträffande bristande överensstämmelse mellan vissa regler i skogsvårdslagen och naturvårdslagen*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo736 yrkande 16 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

4. Ersättning till markägare (mom. 5)

Lars Ernestam (fp), Annika Åhnberg (vpk), Sören Norrby (fp) och Roy Ottosson (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 10 börjar med "Utskottet har" och slutar med "yrkande 19" bort ha följande lydelse:

Enligt nuvarande lagstiftning skall ersättning utgå till fastighetsägare eller rättighetsinnehavare om ett naturskyddsbeslut innebär avsevärt intrång i pågående markanvändning. Intrånget skall bedömas i förhållande till "berörd del" av fastigheten eller marken. Som anförs i motionerna Jo736 och Jo860 innebär detta att relativt små krav på naturvårdshänsyn vid en skogsavverkning kan komma att bli bedömda som avsevärt försvårande av markanvändningen eftersom jämförelse endast skall göras med det berörda området. Härigenom minskar enligt utskottets mening möjligheterna att med stöd av 21 § skogsvårdslagen (1979:429) ställa krav på naturvårdshänsyn i skogsbruket. Det är här fråga om hänsyn vars främsta syfte är att bibehålla den biologiska mångfald som hotas av de moderna brukningsmetoderna men som endast har en marginell ekonomisk betydelse. Ersättningsbestämmelserna i naturvårdslagen bör därför ändras så att rätten till ersättning relateras till brukningsenheten i stället för — enligt nuvarande ordning — till berörd del. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionerna Jo736 yrkande 14 och Jo860 yrkande 19 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *ersättning till markägare*
att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:Jo736 yrkande 14 och 1988/89:Jo860 yrkande 19 och med avslag på motion 1988/89:Jo963 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

5. Ändring i strandskyddsreglerna (mom. 8)

Jens Eriksson, Ingvar Eriksson och Carl G Nilsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 11 börjar med "Frågan huruvida" och slutar med "avstyrks således" bort ha följande lydelse:

Som anförs i motion Jo752 uppstår konflikt mellan strandskyddet och önskemål om exploatering endast inom begränsade områden längs våra stränder. De generella bestämmelserna om strandskydd bör därför revideras så att reglerna i stället tar hänsyn till de faktiska förhållandena. Härigenom skulle exploateringstrycket på mark inom attraktiva områden minska avsevärt utan att något hot skulle uppstå mot allmänhetens möjligheter att fritt kunna nå stränderna. Vissa strandavsnitt behöver emellertid skyddas från exploatering. Om det kan påvisas att det föreligger synnerliga skäl och väl grundade motiv för skyddsbestämmelser, t.ex. områdets egenskap av omistlig naturmiljö eller närheten till tätbefolkat område, bör kommun i detaljplan kunna undanta vissa strandavsnitt från bebyggelse. Inom icke detaljplanerat område skall bygglov inte kunna vägras även om det är fråga om strandnära lägen. Det skall i dessa fall inte ankomma på kommun att avgöra huruvida bebyggelse skall tillåtas utan endast att reglera hur bebyggelse skall ske. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo752 bör ges regeringen till känna. Med det anförda avstyrker utskottet motion Jo723 yrkande 1.

dels att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande *ändring i strandskyddsreglerna*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo752 och med avslag på motion 1988/89:Jo723 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

6. Lagstiftning om samtliga internationella konventioner (mom. 10)

Roy Ottosson (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 11 börjar med "Utskottet får" och på s. 12 slutar med "denna del" bort ha följande lydelse:

I likhet med motionärerna i motion Jo970 finner utskottet det uppseendeväckande att flera internationella konventioner som har ingåtts av Sverige ännu inte har införlivats med svensk rätt. För att en

internationell överenskommelse skall bli en del av den svenska rätten krävs att överenskommelsen antingen transformeras eller inkorporeras med den nationella rättsordningen.

Det finns flera exempel på fall där Sverige undertecknat internationella överenskommelser, vilka haft sin motsvarighet i svensk lag och där inte någon ytterligare åtgärd vidtagits för att konventionens mål skall få bindande verkan. Som exempel kan utskottet nämna Bernkonventionen (SÖ 1975:76) vars mål är att skydda vilda djur och växter samt deras naturliga miljö. Trots undertecknandet saknas rättsligt instrument att t.ex. vid byggandet av riksväg E 6 i Bohuslän skydda den hotade flodpärlmusslans biotop.

Genom undertecknandet av Våtmarkskonventionen (SÖ 1975:76) har Sverige förbundit sig att skydda vissa våtmarksområden. Ett område som skyddats på detta sätt är Falsterbo—Foteviken i Vellinge kommun i Malmöhus län. Området är känt som Hölleviken. Tillstånd har givits till omläggning av väg 100 som kommer att gå genom det skyddade våtmarksområdet.

Östersjökonventionen kräver att fördragsslutande part "skall vidta alla lämpliga åtgärder för att förhindra sådan förorening av Östersjöområdets marina miljö som orsakats av utforskning eller utvinning". 1966 års kontinentalsockellag ger staten rätt att meddela tillstånd till provborrning och utvinning. Vid denna tillståndsprovning tas ingen hänsyn till miljöaspekter. 10 § kontinentalsockellagen medför att miljöskyddslagen inte gäller förrän anläggningen redan är upprättad. Varken Bern-, Våtmarks- eller Östersjökonventionerna har införlivats med den svenska rättsordningen.

Med anledning av ovan nämnda förhållanden framstår det för utskottet som absolut nödvändigt att generellt kräva lagstiftning i anslutning till samtliga miljö- och naturvårdskonventioner där Sverige är part. Det är enligt utskottets mening en förutsättning för att Sverige inte skall begå folkrättsbrott. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo970 yrkande 3 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

10. beträffande *lagstiftning om samliga internationella konventioner*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo970 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

7. En nationell naturvårdsstrategi (mom. 11)

Annika Åhnberg (vpk) och Roy Ottosson (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 13 börjar med "Vid sin" och på s. 14 slutar med "yrkande 1" bort ha följande lydelse:

Som framförs i motion Jo321 behövs en samordnad och landsomfattande naturvårdsstrategi för skyddet av hotade arter, unika naturområden och områden med representativ natur. Strategin skall tjäna som underlag för rangordningen av skyddsinsatser och som plan för genomförande av åtgärder på området. Ett viktigt mål för strategin bör

vara att ett representativt urval av svenska skogsmiljöer, tillräckligt stora för att kunna utgöra referensområden för forskningen, säkras för framtiden. Strategin bör också syfta till att alla i Sverige spontant förekommande växt- och djurarter bevaras i livskraftiga populationer över hela sina naturliga utbredningsområden. Länsstyrelsernas naturvårdsinventeringar, den riksomfattande våtmarksinventeringen, naturvårdsverkets och skogsstyrelsens urskogsinventering samt underlaget för den fysiska riksplaneringen bör utgöra tillräckligt material för att en sådan strategi skyndsamt skall kunna utarbetas. Vad utskottet nu anfört med anledning av motion Jo321 yrkande I bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 11 bort ha följande lydelse:

11. beträffande *en nationell naturvårdsstrategi*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo321 yrkande I som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

8. Områden av riksintresse för naturvården (mom. 12)

Roy Ottosson (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 14 börjar med "Enligt 2 kap." och slutar med "och Jo893" bort ha följande lydelse:

Naturvårdsverket publicerade i juni 1988 en förteckning över områden av riksintressen för naturvården. Som påpekas i motion Jo893 är det för närvarande oklart vilken rättslig kraft denna förteckning tillmätts inom den kommunala planeringen. Utskottet finner detta förhållande otillfredsställande och ansluter sig därför till motion Jo893 med yrkande om att denna förteckning bör prövas och stadfästas av riksdagen på samma sätt som förteckningen över älvar undantagna från vattenkraftsutbyggnad.

dels att utskottets hemställan under 12 bort ha följande lydelse:

12. beträffande *områden av riksintresse för naturvården*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo893 och med avslag på motion 1988/89:Jo786 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

9. Stärkning av naturvårdens ställning m.m. (mom. 14)

Annika Åhnberg (vpk) och Roy Ottosson (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 14 börjar med "Den översyn" och på s. 15 slutar med "angivna delar" bort ha följande lydelse:

Utskottet kan konstatera att naturvårdens ställning är svag såväl inom central statsförvaltning som länsförvaltning. Naturvården är underordnad en rad andra intressen och har mycket svårt att hävda sig vid intressekonflikter. På kommunal nivå saknas ofta både ekologisk kompetens och medveten naturvårdspolitik. Eftersom vi är direkt

beroende av naturresurserna och den levande naturen för att få mat, energi, kläder, industriråvaror m.m. är naturvärden en central överlevnadsfråga för det mänskliga samhället. Dålig naturvård leder ofrånkomligen till att samhällets naturresursbas krymper och därmed även möjligheterna till långsiktigt välförstånd och stabilitet. Vården av våra naturresurser är en av de mest centrala samhällsfrågorna och får inte klassificeras som särintresse eller underordnat intresse. Utskottet ansluter sig härmed till motion Jo970 yrkande 4 att statens verksamhet bör harmoniseras till naturen i enlighet med vad som anges i Världsstrategin för naturvård. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionen bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 14 bort ha följande lydelse:

14. beträffande *stärkning av naturvårdens ställning m.m.*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo970 yrkandena 1, 2 och 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

10. Kriterier för naturreservat m.m. (mom. 15)

Jens Eriksson, Ingvar Eriksson och Carl G Nilsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 15 börjar med "I direktiven" och slutar med "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

Som anförs i partimotion Jo796 skall naturreservat vara reservat för naturen. Regeringens alltför fria tolkning av begreppet skapar osäkerhet om syftet med naturreservat. Begreppet naturskydd bör därför renodlas. Reservaten skall vara ett skydd för att bevara särskilda naturtyper, t.ex. biotoper för hotade arter eller geologiska formationer. I reservaten skall — till skillnad från nationalparker — en viss mänsklig påverkan kunna tillåtas för att bevara olika typer av kulturlandskap och miljöer som ängar, alvarmarker, hagar och slättermyrar. Områden skall inte avsättas som naturreservat av friluft- eller rekreationsskäl, och de skall vara tillgängliga för allmänheten endast i sådan utsträckning att reservatets skyddssyfte inte motverkas.

Naturreservat skall kunna ägas av enskilda, företag, kommuner eller staten. För icke offentliga markägare skall gälla att restriktionerna berättigar till ersättning i de fall de försvårar pågående markanvändning. Markägare bör i ökad utsträckning mot ersättning få ett tillsynsansvar för naturreservaten. Det personliga engagemanget, intresset och initiativen skulle kunna tillföra naturvärden stora värden och motverka dess institutionalisering. Skötseln av reservaten, liksom av annan naturvårdsmark, skall även kunna anförtros specialiserade entreprenadföretag. Vid avsättning till naturreservat skall även vårdplan och driftskostnadsplan upprättas, men avsättningen av nya reservat får inte leda till att skötseln av de redan existerande reservaten försämras. Eftersom många hotade växt- och djurarter förekommer i kulturlandskap är det angeläget att deras särskilda krav på miljö blir klarlagda och att skötseln av naturreservaten utförs på rätt sätt. Många av dagens naturreservat uppfyller inte de ovan angivna kraven. Dessa

bör därför få annan status, annat skydd eller avyttras. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo796 yrkandena 15, 16 och 18 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 15 bort ha följande lydelse:

15. beträffande *kriterier för naturreservat m.m.*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo796 yrkandena 15, 16 och 18 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

11. Periodiserad ersättning till markägare (mom. 16)

Jens Eriksson, Ingvar Eriksson och Carl G Nilsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 16 börjar med "Med anledning" och slutar med "vidare åtgärd" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening bör de inträngs- och marklösenersättningar som utbetalas till enskilda markägare i samband med avsättande av mark som naturreservat kunna spridas i tiden efter en upprättad plan. I likhet med moderata samlingspartiet anser utskottet att den skattebelastning som uppkommer vid ett enda betalningstillfälle bidrar till ett ointresse för denna bevarandeform. Även andra lösningar av ersättningsfrågan bör kunna prövas, t.ex. i form av markbyten, varvid statligt ägd mark skall kunna erbjudas den enskilde som ersättning. Utskottet ansluter sig sålunda till motion Jo796 yrkande 17. Vad utskottet anfört med anledning av motionsyrkandet bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 16 bort ha följande lydelse:

16. beträffande *periodiserad ersättning till markägare*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo796 yrkande 17 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

12. Skötsel av naturvårdsobjekt (mom. 17)

Jens Eriksson (m), Ingvar Eriksson (m), Lennart Brunander (c), Carl G Nilsson (m) och Karin Starrin (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 16 börjar med "Yrkande 37" och slutar med "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer i de förslag till åtgärder för förstärkt skydd av naturvården som framförs av centerpartiet i motion Jo797. En översyn bör således göras av samtliga naturvårdsobjekt. Som anförs i motionen bör de statliga insatserna koncentreras till åtgärder för att bevara omistliga naturvården medan landsting och kommuner bör få ett större ansvar för friluftsreservaten. Ideella organisationer och markägare bör anlitas i vården av naturvårdsobjekten. Även nya finansieringskällor bör enligt utskottets mening kunna prövas. I detta syfte bör en fond inrättas för inköp och vård av naturvårdsobjekt. Allmänhet och

företag skall kunna lämna bidrag via fonden som också bör vara öppen för testamentariska förordnanden. Vad utskottet nu anfört med anledning av motion Jo797 yrkande 37 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 17 bort ha följande lydelse:

17. *beträffande skötsel av naturvårdsobjekt*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo797 yrkande 37 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

13. Internationella naturvårdsunionen (mom. 18)

Lars Ernestam (fp), Lennart Brunander (c), Sören Norrby (fp) och Karin Starrin (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 16 börjar med "Med anledning av motion Jo797" och slutar med "denna del" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den uppfattning som framförs i motion Jo797 om ett mer aktivt deltagande från Sveriges sida i Internationella naturvårdsunionen (IUCN). Utskottet vill i sammanhanget understryka betydelsen av samarbete med IUCN vad gäller biståndsprojekt och det angelägna i att ett särskilt anslag införs för miljövårdsinsatser i biståndsarbetet. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo797 yrkande 9 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 18 bort ha följande lydelse:

18. *beträffande Internationella naturvårdsunionen*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo797 yrkande 9 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

14. Emå-projektet (mom. 20)

Lars Ernestam (fp), Lennart Brunander (c), Annika Åhnberg (vpk), Sören Norrby (fp) och Karin Starrin (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 17 börjar med "Vid sin" och slutar med "vidare åtgärd" bort ha följande lydelse:

När den statliga utredning som ligger till grund för hela Emåprojektet tillsattes år 1974 var det bärande argumentet att rädda Emådalens kulturlandskap. Genom att skydda åkermark från översvämningar skulle jordbrukarna inte längre behöva få sina odlingar förstörda. I november 1978 fattade en enhällig riksdag beslut om att utredningsförslaget trots de höga kostnaderna skulle genomföras, och i maj 1987 beviljade regeringen medel till den första etappen av projektet. Tämligen kort tid efter det att rensning och invallning av en åsträcka hade påbörjats sommaren 1988 uppstod — enligt vad utskottet erfarit — ett minst sagt oväntat resultat, då en ca 15 m bred åfåra förvandlades till en 40 m bred kanal och en stark vattengrumling uppstod. Dessa genomgripande förändringar kan enligt utskottets mening inte jämföras med begreppet "rensning", som utgjorde underlag

för riksdagsbeslutet. Enligt vad utskottet vidare erfarit är nu etapp 1 om ca 7 km slutförd, och ytterligare fyra etapper med något olika utformning men avseende betydligt längre sträckor återstår.

Emån är sedan länge klassificerad som riksobjekt i samband med den fysiska riksplaneringen på grund av åns värden för den vetenskapliga naturvärden och för det rörliga friluftslivet. Senare års utökade kunskaper har påtagligt stärkt Emåns ställning som riksobjekt och har i vissa avseenden givit ån ett otvetydigt internationellt intresse. Med sina mer än 30 fiskarter är Emån vårt lands artrikaste vattendrag, och längs ån förekommer åtta hotade eller sällsynta ryggradsdjur. Emåns havsöring och lax är dessutom en genetisk resurs av betydelse för fisket i Östersjön. Ett forskningsprojekt för att belysa förutsättningarna för en fiskebaserad turism i Emåregionen har börjat diskuteras och är enligt utskottets mening värt intresse.

Med dagens kunskaper och värderingar om värdefulla och oersättliga naturresurser och om deras utnyttjande samt med naturresurslagen som övergripande lagstiftning är det enligt utskottet helt oacceptabelt att Emån i sin egenskap av riksobjekt tillåts styckas sönder på sätt som nu sker. Enligt utskottets bedömning kan det dessutom med fog ifrågasättas huruvida de förutsättningar som låg till grund för riksdagens ställningstagande i frågan längre föreligger. Utskottet finner det därför nödvändigt att en mer heltäckande utredning görs om Emån, där åns värde ges en mer allsidig belysning och där frågan om åns framtida utnyttjande blir föremål för konsekvensanalyser. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo850 yrkande 1 bör ges regeringen till känna. Mot bakgrund av vad utskottet anfört ovan om konsekvenserna av redan inledda rensningsarbeten bör — i enlighet med yrkande 2 i motion Jo850 — nya medel tills vidare inte utgå för fortsatt rensningsarbete.

I sammanhanget finner utskottet även motionerna Jo895 och Jo970 yrkande 10 med begäran att projekten skall stoppas beaktansvärda men anser sig främst av principiella skäl inte böra göra uttalanden som har anknytning till pågående prövning enligt vattenlagen.

dels att utskottets hemställan under 20 bort ha följande lydelse:

20. beträffande *Emå-projektet*

att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:Jo850, 1988/89:Jo895 och 1988/89:Jo970 yrkande 10 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

15. Ny terminologi för skyddsområden (mom. 21)

Lars Ernestam och Sören Norrby (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 19 börjar med "Som tidigare" och slutar med "yrkande 1" bort ha följande lydelse:

Inom ramen för en utredning om en samordnad miljölagstiftning bör enligt utskottets mening särskilt prövas om det finns skäl att göra en tydligare boskillnad mellan naturområden som skall bevaras främst av hänsyn till flora och fauna och områden som skall bevaras av

hänsyn till friluftsliv och rekreation. Som skäl härför kan nämnas att inrättande av ett område som nationalpark ofta medför "exploatering" av området i dess egenskap av turistattraktion, varigenom det egentliga skyddssyftet motverkas. För att underlätta hänsynstagandet till skyddade områden bör — såsom föreslås i motion Jo736 — en ny terminologi införas där nationalreservat resp. naturreservat utgör områden för skydd av flora och fauna på riksnivå resp. regional nivå. På samma sätt kan områden inrättade för rekreation benämnas nationalpark resp. naturpark. Det bör i sammanhanget övervägas om dessa områden skall regleras i annan lag än naturvårdslagen. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo736 yrkande 1 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 21 bort ha följande lydelse:

21. beträffande *ny terminologi för skyddsområden*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo736 yrkande 1
som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

16. Exploaterade delar av nationalparker (mom. 23)

Lars Ernestam (fp), Jens Eriksson (m), Ingvar Eriksson (m), Carl G Nilsson (m) och Sören Norrby (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 19 börjar med "I syfte" och slutar med "betänkandet 1979/80:JoU36" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening skall skyddet av våra nationalparker vara mycket starkt. Svenska nationalparker bör kunna tjäna som internationella referensområden, och ingrepp bör ske endast efter lagstiftning i särskilda fall. Nationalparker skall utgöras av områden där naturen i huvudsak får utvecklas fritt och marken bör ägas av staten. Parkerna skall i princip inte ha några driftskostnader med undantag av kostnader för övervakning av områdena.

Med exploatering av vissa områden inom en nationalpark urholkas respekten för begreppet nationalpark. Utskottet kan dess värre konstatera att de nordliga nationalparkerna Stora Sjöfallet och Abisko vid flera tillfällen har utsatts för olika ingrepp, bl.a. vägbyggen och vattenkraftsutbyggnad. Risken för att den av naturvårdsverket planerade nationalparken i Kirunafjällen kommer att utsättas för exploatering är — enligt vad utskottet erfarit — uppenbar. Som föreslås i motion Jo796 bör dessa delar av nationalparkerna överföras till naturreservat. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionens yrkande 13 bör ges regeringen till känna. Med det anförda finner utskottet syftet med motion Jo788 tillgodosett. Motionen bör inte medföra någon vidare åtgärd från riksdagens sida.

dels att utskottets hemställan under 23 bort ha följande lydelse:

23. beträffande *exploaterade delar av nationalparker*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo796 yrkande
13 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört
samt lämnar utan vidare åtgärd motion 1988/89:Jo788,

17. Nationalparker i Sjaunja, Taavavuoma m.fl. områden (mom. 24)

1989/90:JoU11

Lars Ernestam (fp), Sören Norrby (fp) och Roy Ottosson (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 19 börjar med "I nationalparksplanen" och slutar med "vidare åtgärd" bort ha följande lydelse:

Som ovan nämnts skall nationalparksplanen ligga till grund för ett långsiktigt arbete med inrättande och ombildning av nationalparker. Utskottet anser det vara av största betydelse att planen genomförs.

Enligt utskottets mening finns det anledning att prioritera inrättandet av vissa områden som nationalparker. Beträffande Sjaunjaområdet vill utskottet framhålla att området är hotat trots att det nyligen avsatts som naturreservat. Tillstånd har givits för mineralprospektering som redan den kommer att skada området. Skulle man dessutom finna brytningsvärda tillgångar blir givetvis intresset av en exploatering oerhört stort. Genom att avsätta området som nationalpark erhåller området det mer omfattande skydd som kan förhindra exploatering och annan påverkan till skada för den känsliga miljön i området. Härigenom skulle alla malmbrytningsplaner slutgiltigt kunna stoppas.

I sammanhanget vill utskottet framhålla betydelsen av att även Taavavuoma norr om Kiruna snarast avsätts som nationalpark. Området har en mycket säregen natur med s.k. palsmyrar som är av stort vetenskapligt värde. Dessa formationer som bildades under bronsåldern och järnåldern kan lätt förstöras om de utsätts för skada genom eldning eller oförsiktig framfart med snöskoter. Även Rogenområdet som bl.a. är en tillflykt för hotade djurarter bör snarast erhålla nationalparksskydd.

Vad utskottet nu anfört med anledning av motion Jo736 yrkandena 3, 4 och 5 bör ges regeringen till känna. Med det anförda finner utskottet syftet med motionerna Jo796 yrkande 14 och Jo970 yrkande 12 i motsvarande del tillgodosett.

dels att utskottets hemställan under 24 bort ha följande lydelse:

24. beträffande *nationalparker i Sjaunja, Taavavuoma m.fl. områden*

att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:Jo736 yrkandena 3, 4 och 5, 1988/89:Jo796 yrkande 14 och 1988/89:Jo970 yrkande 12 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

18. Nationalpark i Tresticklaområdet (mom. 25)

Roy Ottosson (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 19 börjar med "Under förutsättning" och slutar med "vidare åtgärd" bort ha följande lydelse:

Som anförs i motion Jo730 har förberedelserna för att inrätta Tresticklaområdet som nationalpark pågått under mer än tio år, och

nästana hela området har i detta syfte inköpts av staten. Utskottet ansluter sig därför till motionens yrkande att Tresticklaområdet snart avsätts som nationalpark.

1989/90:JoU11

dels att utskottets hemställan under 25 bort ha följande lydelse:

25. beträffande *nationalpark i Tresticklaområdet*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo730 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

19. Stora Sjöfallets nationalpark (mom. 26)

Lars Ernestam (fp), Sören Norrby (fp) och Roy Ottosson (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 19 börjar med "Enligt förslag" och slutar med "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

Begreppet nationalpark bör enligt utskottets mening innebära skydd av något omistligt. Som påtalas i motion Jo736 representerar de vägar, kraftverk, dammar och kraftledningar som har anlagts inom Stora Sjöfallets nationalpark inte några naturvärden. Utskottet delar således uppfattningen i motionen att de delar av nuvarande Stora Sjöfallets nationalpark, främst området söder om sjön Akkajaure, som fortfarande har stort skyddsvärde bör införlivas med intilliggande Sareks nationalpark. Andra områden i de nordöstra delarna av parken bör sammanföras med en ny nationalpark i Sjaunjaområdet. Vad utskottet nu anfört med anledning av motion Jo736 yrkande 6 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 26 bort ha följande lydelse:

26. beträffande *Stora Sjöfallets nationalpark*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo736 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

20. Plan för skydd av fjällvärlden (mom. 27)

Lars Ernestam (fp), Sören Norrby (fp) och Roy Ottosson (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 20 börjar med "Med det" och slutar med "inte medföra någon riksdagens vidare åtgärd" bort ha följande lydelse:

Som anförs i motion Jo736 lade naturvårdsverket år 1986 fram en ambitiös fjällutredning där bl.a. naturvärden och förutsättningar för turism redovisas. Enligt utskottets mening finns nu ett underlag för en plan för skydd av fjällvärlden. Utskottet anser det angeläget att riksdagen snart får ta ställning till en sådan plan. Därmed skulle en rad hot om exploatering inom området kunna undanröjas. Utskottet finner det anmärkningsvärt att regeringen ännu inte har framlagt ett sådant förslag. Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo736 yrkande 2 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 27 bort ha följande lydelse:

27. beträffande *plan för skydd av fjällvärlden*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo736 yrkande 2
som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

1989/90:JoU11

21. Nationalparker nedanför fjällområdet (mom. 28)

Roy Ottosson (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 20 börjar med "Av de" och slutar med "vidare åtgärd" bort ha följande lydelse:

I likhet med miljöpartiet anser utskottet att fjällområden eller fjällnära områden representerar sådana naturvärden att de bör bevaras för framtiden genom någon form av skyddsåtgärd. En större "skogsnationalpark" skulle t.ex. kunna tjäna som refugium för hotade större däggdjur, bl.a. varg. Utskottet ansluter sig sålunda till motion Jo970 yrkande 12 i motsvarande del. Vad utskottet anfört med anledning av motionsyrkandet bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 28 bort ha följande lydelse:

28. beträffande *nationalparker nedanför fjällområdena*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo970 yrkande
12 i återstående del som sin mening ger regeringen till känna
vad utskottet anfört.

22. Landsbygdkultur (mom. 31)

Roy Ottosson (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 22 börjar med "Enligt vad" och slutar med "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse:

Utskottet kan konstatera att staten i dag har svårt att få medel och människor för den nödvändiga skötseln av naturskyddade områden och kulturminnen. Utskottet ansluter sig därför till motion Jo894 yrkande 1 med förslag om en försöksverksamhet, där ungdomskollektiv kan få utbildning i hantverk och i skötseln av kulturlandskap och kulturminnen. Som även anförs i motionen kan ett lämpligt naturreservat överlätas på kollektivet på goda arrendevillkor och mot att det vårdar reservatet i enlighet med skötselplanen. Därutöver kan ungdomarna finna sin utkomst genom att odla och förädla skörden för avsalu. De kan sälja sina alster, arrangera kursverksamhet och lägerskolor samt ta emot turister. Härmed ansluter sig utskottet till motionens yrkande 2. Vad utskottet nu anfört med anledning av motion Jo894 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 31 bort ha följande lydelse:

31. beträffande *landsbygdkultur*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo894 som sin
mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Roy Ottosson (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 23 börjar med "Utskottet anser" och slutar med "yrkande 7" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den uppfattning som framförs i motion Jo970 att ett flertal vattenområden längs våra kuster representerar sådana naturvärden att de bör säkerställas antingen genom avsättande som marina reservat eller annan form av skydd. I sammanhanget bör övervägas behovet av att införa ett helt nytt skyddsinstitut för marina områden, eftersom dessa områden i flera avseenden är av speciell karaktär, bl.a. vad gäller ägoförhållandena. Som exempel på sådana skyddsvärda områden kan nämnas Väderöarna, Kosterarkipelagen, Hallands Väderö, Torhamns udde, vattnen kring Karlsöarna, den obrutna kuststräckan mellan Arkösund och Västervik, delar av Stockholms yttre skärgård, Höga kusten samt delar av Norrbottens skärgård. De förhållanden som utskottet redovisat ovan torde inte utgöra något hinder mot att riksdagen uttalar sig till förmån för generella och övergripande insatser från statsmakternas sida för att bevara naturvärdena i dessa områden. Det är också angeläget att statliga medel avsätts för skyddet av ifrågavarande kustområden. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo970 yrkande 6 bör ges regeringen till känna. Med det anförda finner utskottet syftet med motionerna Jo736 yrkande 20, Jo748 yrkande 9 och Jo959 yrkande 1 i allt väsentligt tillgodosett. Motionsyrkandena bör således inte medföra någon riksdagens vidare åtgärd.

Med anledning av vad utskottet ovan anfört om marina reservat vill utskottet därutöver anföra att övervakningen av fågel- och sälskyddsområdena måste förbättras. Utskottet finner även en översyn av avgränsningen av skyddsområdena angelägen. Vad utskottet nu anfört med anledning av motion Jo970 yrkande 7 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 33 och 34 bort ha följande lydelse:

33. beträffande *marina reservat*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo790 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört samt lämnar utan vidare åtgärd motionerna 1988/89:Jo736 yrkande 20, 1988/89:Jo748 yrkande 9 och 1988/89:Jo959 yrkande 1,

34. beträffande *skötsel och övervakning av marina reservat*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo970 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

24. Skogsbruk nedanför de fjällnära skogarna (mom. 37)

1989/90:JoU11

Lars Ernestam och Sören Norrby (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 24 börjar med "Under avsnittet" och slutar med "yrkande 12" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening — vilket också framförs i motion Jo736 — måste skogspolitiken förändras så att den bättre anpassas till naturvårdens intressen. Ett led i denna förändring bör vara att på sikt undanta 1 % av den produktiva skogsmarken nedanför de fjällnära barrskogarna från vanligt skogsbruk. Syftet med denna åtgärd skall vara att bevara ovanliga skogstyper, främst urskogar och urskogslänkande områden, och representativa naturtyper, dvs. olika slag av kulturpåverkade skogar. Vad utskottet här anfört med anledning av motion Jo736 yrkande 12 bör ges regeringen till känna. Med det anförda avstyrker utskottet motion Jo316 yrkande 13 i den mån motionsyrkandet inte kan anses tillgodosett.

dels att utskottets hemställan under 37 bort ha följande lydelse:

37. beträffande *skogsbruk nedanför de fjällnära skogarna* att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo736 yrkande 12 och med avslag på motion 1988/89:Jo316 yrkande 13 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

25. Skogsbruk nedanför de fjällnära skogarna (mom. 37)

Roy Ottosson (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 24 börjar med "Under avsnittet" och slutar med "yrkande 12" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar miljöpartiets uppfattning att en avsevärd del, ca 5 %, av den produktiva skogsarealen nedanför den tidigare skogsodlingsgränsen skall undantas från vanligt skogsbruk. Dessa områden skall skyddas av naturvårdsskäl, användas som genbank och för friluft- och rekreationsändamål etc. Som en första etapp bör den gamla skogsodlingsgränsen ersättas av en naturvårdsgräns för modernt skogsbruk som omfattar minst 1 % av landets produktiva skogsmark. Detta bör ske före utgången av år 1995. Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo316 yrkande 13 bör ges regeringen till känna. Med det anförda finner utskottet syftet med motion Jo736 yrkande 12 i allt väsentligt tillgodosett. Motionsyrkandet bör således inte medföra någon vidare åtgärd från riksdagens sida.

dels att utskottets hemställan under 37 bort ha följande lydelse:

37. beträffande *skogsbruk nedanför de fjällnära skogarna* att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo316 yrkande 13 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört samt lämnar utan vidare åtgärd motion 1988/89:Jo736 yrkande 12,

26. Urskogar och urskogsliknande områden (mom. 38)

1989/90:JoU11

Lars Ernestam (fp), Sören Norrby (fp) och Roy Ottosson (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 24 börjar med "I årets" och slutar med "avstyrks motionsyrkandet" bort ha följande lydelse:

Södra Sveriges urskogar och urskogsliknande områden utgör hela och relativt opåverkade ekosystem och är hemvist för många hotade arter. Områdena har också stor betydelse som referensområden för skogsforskningen. Hotet mot urskogarna är starkt, samtidigt som resurserna för avsättande av naturreservat är helt otillräckliga. I likhet med folkpartiet kan utskottet dess värre konstatera att med nuvarande takt i bevarandebesluten kommer ett stort antal av de redan fåtaliga kvarvarande urskogarna att gå förlorat. Utskottet ansluter sig därför till yrkande 13 i motion Jo736 att samtliga kända urskogar och urskogsliknande områden i södra Sverige bör ges ett tillfälligt skydd i avvaktan på ett ambitiöst bevarandeprogram. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionen bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 38 bort ha följande lydelse:

38. beträffande *urskogar och urskogsliknande områden*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo736 yrkande 13 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

27. Skyddet av hotade arter (mom. 40)

Lars Ernestam och Sören Norrby (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 25 börjar med "Vid utskottets" och slutar med "yrkande 13" bort ha följande lydelse:

Som anförs i motion Jo736 måste flora- och faunavårdsarbetet ges ökad tyngd, bedrivs längs flera linjer och på ett mer målmedvetet sätt. Av grundläggande betydelse i detta arbete är bibehållande eller återskapande av lämpliga miljöer för arterna. Lagstiftningen bör ändras så att kritiska områden ges ett automatiskt skydd efter förebild från USA. Härutöver krävs emellertid allmänt ökad hänsyn till växt- och djurlivet från jord- och skogsbrukets sida. Med dessa uttalanden ansluter utskottet sig till motionens yrkande 17. Vad utskottet anfört med anledning av motionsyrkandet bör ges regeringen till känna. Med det anförda finner utskottet syftet med motionerna Jo780 och Jo970 yrkande 13 i allt väsentligt tillgodosett. Motionerna bör således inte medföra någon vidare åtgärd från riksdagens sida.

dels att utskottets hemställan under 40 bort ha följande lydelse:

40. beträffande *skyddet av hotade arter*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo736 yrkande 17 och med avslag på motionerna 1988/89:Jo780 och 1988/89:Jo970 yrkande 13 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Roy Ottosson (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 25 börjar med "Vid utskottets" och slutar med "yrkande 13" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening måste skyddet för hotade djur och växter förbättras avsevärt. I motion Jo970 yrkande 13 föreslås några åtgärder för förstärkt skydd på området. En tjänst för arbetet med hotade arter bör sålunda inrättas på lantbruksstyrelsen, och varje länsstyrelse bör få en förstärkning om två tjänster. För att bli effektivt måste skyddet emellertid omfatta även de hotade arternas livsmiljöer. Därför bör all vidare vattenkraftsutbyggnad i hittills orörda vattendrag eller delar av vattendrag inte tillåtas. Det förtjänar i sammanhanget framhållas att Bernkonventionen, som har undertecknats av Sverige, förutsätter ett direkt biotopskydd som emellertid saknas i vårt land. Enligt utskottets mening föreligger behov av lagstiftning på området. Vad utskottet nu anfört med anledning av motionsyrkandet bör ges regeringen till känna. Med det anförda finner utskottet syftet med motionerna Jo736 yrkande 17 och Jo780 i allt väsentligt tillgodosett. Motionerna bör inte föranleda någon riksdagens vidare åtgärd.

dels att utskottets hemställan under 40 bort ha följande lydelse:

40. beträffande *skyddet av hotade arter*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo970 yrkande 13 och med avslag på motionerna 1988/89:Jo736 yrkande 17 och 1988/89:Jo780 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

29. Samnordiskt handlingsprogram för den vitryggiga hackspetten (mom. 41)

Lars Ernestam (fp), Sören Norrby (fp) och Roy Ottosson (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 25 börjar med "Naturvårdsverket har" och slutar med "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

Utskottet kan dess värre konstatera att den vitryggiga hackspetten är akut utrotningshotad i Norden och ytterst sällsynt även på kontinenten. Enligt utskottets mening har de nordiska länderna ett stort ansvar för artens fortlevnad. Sedan år 1975 har Världsnaturfonden stött ett riksomfattande projekt för artens bevarande. Projektet leds av Sveriges lantbruksuniversitet. I bevarandeprogrammet för den vitryggiga hackspetten har framhållits vikten av ett nordiskt samarbete på området. Enligt vad utskottet erfarit pågår även i Finland ett bevarandearbete som stöds av Världsnaturfonden. Vid ett samnordiskt möte i Finland i februari 1987 fastställdes som mål för bevarandearbetet ett samnordiskt handlingsprogram. I likhet med motionärerna i motion Jo721 anser utskottet det angeläget att Sveriges representanter i Nordiska rådet får i

uppdrag att verka för ett samnordiskt handlingsprogram för bevarande av den vitryggiga hackspetten. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionen bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 41 bort ha följande lydelse:

41. beträffande *samnordiskt handlingsprogram för den vitryggiga hackspetten*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo721 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

30. Åtgärder för den vitryggiga hackspetten m.m. (mom. 42)

Lars Ernestam och Sören Norrby (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 25 börjar med "Med samma motivering avstyrker" och slutar med "yrkande 11" bort ha följande lydelse:

Som utskottet har konstaterat (res. 29) är den vitryggiga hackspetten akut utrotningshotad. Genom att bl.a. underteckna Bernkonventionen har Sverige åtagit sig ett särskilt ansvar för att säkra artens överlevnad. I likhet med motionärerna i motion Jo970 yrkande 11 anser utskottet att kraftfulla åtgärder omgående bör vidtas för att rädda den vitryggiga hackspetten från utrotning i Sverige. Vad utskottet nu anfört med anledning av motionens yrkande 1 bör ges regeringen till känna.

I Sveriges åtagande enligt Bernkonventionen ingår inte endast att skydda arten i sig utan även dess livsmiljö. Enligt utskottets mening måste den vitryggiga hackspettens livsmiljö skyddas i betydligt större utsträckning än vad som sker i dag. Större sammanhängande områden, eller flera näraliggande områden, är nödvändiga för att arten skall kunna utökas och skapa livskraftiga populationer. Ett sådant område är enligt utskottets bedömning Indalsälvens delta och ravinbildningarna längs älven. Dessa områden har vid vissa tillfällen visat sig hysa vitryggig hackspett. Någon tydlig population av arten har dock inte kunnat påvisas i modern tid, men naturmiljön i området med sitt stora inslag av äldre lövträd är emellertid typisk för arten. Miljön utgör dessutom en parallell till vitryggens lokaler längs Dalälven och i Värmland. Det är därför av största vikt att sådant utnyttjande av området som allvarligt hotar artens överlevnad inte tillåts. Vad utskottet nu anfört med anledning av motion Jo970 yrkande 11 bör ges regeringen till känna. Utskottet avstyrker motion Jo855 i den mån motionen inte kan anses tillgodosedd med vad utskottet anfört.

dels att utskottets hemställan under 42 bort ha följande lydelse:

42. beträffande *åtgärder för den vitryggiga hackspetten m.m.*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo970 yrkande 11 och med avslag på motion 1988/89:Jo855 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

31. Åtgärder för den vitryggiga hackspetten m.m. (mom. 42)

1989/90:JoU11

Annika Åhnberg (vpk) och Roy Ottosson (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 25 börjar med "Med samma motivering avstyrker" och slutar med "yrkande 11" bort ha följande lydelse:

Som utskottet har konstaterat (res. 29) är den vitryggiga hackspetten akut utrotningshotad. Genom att bl.a. underteckna Bernkonventionen har Sverige åtagit sig ett särskilt ansvar för att säkra artens överlevnad. I likhet med motionärerna i motion Jo855 anser utskottet att kraftfulla åtgärder omgående bör vidtas för att rädda den vitryggiga hackspetten från utrotning i Sverige. Vad utskottet nu anfört med anledning av motionens yrkande 1 bör ges regeringen till känna.

I Sveriges åtagande enligt Bernkonventionen ingår inte endast att skydda arten i sig utan även dess livsmiljö. Enligt utskottets mening måste den vitryggiga hackspettens livsmiljö skyddas i betydligt större utsträckning än vad som sker i dag. Större sammanhängande områden, eller flera näraliggande områden, är nödvändiga för att arten skall kunna utökas och skapa livskraftiga populationer. Ett sådant område är enligt utskottets bedömning Indalsälvens delta och ravinbildningarna längs älven. Dessa områden har vid vissa tillfällen visat sig hysa vitryggig hackspett. Någon tydlig population av arten har dock inte kunnat påvisas i modern tid, men naturmiljön i området med sitt stora inslag av äldre lövträd är emellertid typisk för arten. Miljön utgör dessutom en parallell till vitryggens lokaler längs Dalälven och i Värmland. Det är därför enligt utskottets mening av största vikt att fortsatt exploatering av Indalsälvens delta stoppas och att området ges ett tillfredsställande skydd. Vad utskottet nu anfört med anledning av motion Jo855 yrkande 2 bör ges regeringen till känna. Utskottet avstyrker motion Jo970 yrkande 11 i den mån motionsyrkandet inte kan anses tillgodosett med vad utskottet anfört.

dels att utskottets hemställan under 42 bort ha följande lydelse:

42. beträffande *åtgärder för den vitryggiga hackspetten m.m.*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo855 och med avslag på motion 1988/89:Jo970 yrkande 11 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

32. Pilgrimsfalken (mom. 43)

Lars Ernestam (fp), Sören Norrby (fp) och Roy Ottosson (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 25 börjar med "Med vad" och slutar med "och 2" bort ha följande lydelse:

Som påpekas i motion Jo881 utgörs de största hoten mot den numera i vårt land sällsynta pilgrimsfalken av miljögifter och äggplundring. Av miljögifterna har PCB mest allvarlig inverkan eftersom ämnet bl.a. leder till förtunning av äggskalen, vilket hindrar den naturliga förökningen genom att pilgrimsfalken oavsiktligt ligger sön-

der äggen. I syfte att rädda pilgrimsfalken som stam genomförs — enligt vad utskottet erfarit — ett avelsprogram och ett skyddsprogram som benämns Operation Fågelvakt. Båda programmen är ideella och bygger på en stor frivillig arbetsinsats och på gåvor från enskilda. Stammen är emellertid i dag så liten att risk hela tiden finns för inavel och för att stammen skall dö ut. Programmen har en minimal budget och stöds bl.a. av Världsnaturfonden. Enligt utskottets mening sker inom ramen för programmen ett förtjänstfullt arbete som är väl värt att stödja. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo881 yrkandena 1 och 2 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 43 bort ha följande lydelse:

43. beträffande *pilgrimsfalken*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo881 yrkandena 1 och 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

33. Våtmarker (mom. 45)

Lars Ernestam (fp), Annika Åhnberg (vpk), Sören Norrby (fp) och Roy Ottosson (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 26 börjar med "I samband" och slutar med "vidare åtgärd" bort ha följande lydelse:

Samtidigt som våtmarkernas omfattning minskar ökar i takt med intensiteten i skogs- och jordbruket deras betydelse ur naturvårdssynpunkt. Förutom att de utgör refugier för vissa hotade växt- och djurarter och omväxlande inslag i landskapsbilden torde i dag kunna konstateras att våtmarkerna även fungerar som kväverenare. På alla nivåer i den fysiska planeringen måste därför våtmarkerna ägnas ett avsevärt större intresse än hittills. Beslutsunderlaget måste förbättras genom en planmässig satsning på forskning och rikstäckande inventeringar. Naturvårdens synpunkter måste beaktas redan i planeringsarbetets inledningsskede. Av slutförda inventeringar av våtmarkerna och av pågående inventeringar inom bl.a. naturvårdsverket framgår att så gott som samtliga våtmarker är skadade. En riksomfattande inventering av våtmarkerna har pågått sedan år 1983 men har ännu inte slutförts för hela riket. Inte minst mot bakgrund av pågående utdikningar, planerade torvtäkter m.m. är det enligt utskottets mening nödvändigt att dessa inventeringar kan slutföras. Inventeringarna bör kunna ligga till grund för ett uppdrag till naturvårdsverket att lämna förslag om restaurering av värdefulla våtmarker. För särskilt värdefulla områden måste dessutom snara skyddsåtgärder vidtas. Vad utskottet nu anfört med anledning av motionerna Jo321 yrkande 3 och Jo736 yrkande 9 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 45 bort ha följande lydelse:

45. beträffande *våtmarker*

att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:Jo321 yrkande 3 och 1988/89:Jo736 yrkande 9 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

34. Våtmarker i Skåne (mom. 46)

1989/90:JoU11

Lars Ernestam och Sören Norrby (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 26 börjar med "Till vad" och slutar med "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

Som utskottet tidigare framhållit utgör våtmarkerna ett viktigt inslag i både skogs- och kulturlandskapet, både för rekreation och för det ekologiska systemet. De spelar en viktig roll för vattenbalansen, och deras betydelse ur naturvårdssynpunkt ökar i takt med den ökade intensiteten i jord- och skogsbruket. Våtmarkerna bidrar till omväxlingen i landskapet men är samtidigt av ekonomiskt intresse för energiförsörjningen och för ett expanderande skogsbruk.

Alla dessa anspråk på våtmarkerna är väsentligt större än den areal som finns att tillgå i Skåne. Enligt utskottets mening måste slutsatsen bli, att dessa marker måste ägnas väsentligt större uppmärksamhet än hittills i den fysiska planeringen. Beslutsunderlaget måste förbättras genom en medveten och planerad satsning på forskning och på heltäckande inventeringar. Naturvårdens synpunkter måste komma in i ett betydligt tidigare skede i planeringsarbetet. Med det anförda ansluter sig utskottet till motion Jo861 yrkande 5. Vad utskottet anför med anledning av motionsyrkandet bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 46 bort ha följande lydelse:

46. beträffande *våtmarker i Skåne*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo861 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

35. Sand- och grustäkt på ekologiskt känsliga havsområden (mom. 47)

Roy Ottosson (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 27 börjar med "Som utskottet" och slutar med "yrkande 12" bort ha följande lydelse:

Som anförs i motion Jo435 måste i samhällsplaneringen större hänsyn tas till de marina mikroorganismerna. Vid lokalisering av vindkraftverk, hamnar för fritidsbåtar och andra fasta anläggningar måste särskilt beaktas de ekologiskt känsliga områdena, och sand- och grustäkt i sådana havsområden bör förbjudas. Eftersom havets biologiska produktion sker just i strandzonen måste hänsyn tas till de grunda vikar som fungerar som havets "barnkammare", dvs. reproduktionsområden för fiskyngel. Vad utskottet sålunda anför med anledning av motion Jo435 yrkande 12 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 47 bort ha följande lydelse:

47. beträffande *sand- och grustäkt på ekologiskt känsliga havsområden*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo435 yrkande 12 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

36. Nedskräpning till havs (mom. 49)

1989/90:JoU11

Lars Ernestam (fp), Lennart Brunander (c), Annika Åhnberg (vpk), Sören Norrby (fp) och Karin Starrin (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 27 börjar med "Beträffande motion" och slutar med "motion Jo753" bort ha följande lydelse:

De senaste decenniernas erfarenheter av nedskräpningen av kusterna i Halland och Bohuslän visar enligt utskottets mening att det nu är nödvändigt att förutsättningslöst utreda hur kustkommunernas nedskräpningsproblem skall kunna lösas på längre sikt. Som anförs i motion Jo753 bör en statlig utredning tillsättas. I sitt arbete bör utredningen beakta synpunkter från naturvårdsverket och Kommunförbundet samt undersöka möjligheterna att överföra medel från vissa befintliga forsknings- och utvecklingsprojekt till detta område. Till utredningens uppgifter bör även höra att framlägga förslag om utformningen av det internationella informationsarbetet. Härutöver bör regeringen ta initiativ till förnyade överläggningar mellan Nordsjöstaterna i syfte att åstadkomma en hårdare förbudslagstiftning mot nedskräpning till havs. Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo753 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 49 bort ha följande lydelse:

49. beträffande *nedskräpning till havs*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo753 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

37. Hastighetsgränser och bullernormer i skärgården m.m. (mom. 50)

Annika Åhnberg (vpk) och Roy Ottosson (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 27 börjar med "Om en" och på s. 28 slutar med "yrkande 8" bort ha följande lydelse:

Som påpekas i motion Jo970 måste motorbåtstrafiken bli föremål för en skärpt reglering. Lägre hastighetsgränser och strängare bullernormer måste införas för såväl småbåtar som större fartyg inomskärs och i övriga känsliga områden. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionens yrkande 8 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 50 bort ha följande lydelse:

50. beträffande *hastighetsgränser och bullernormer i skärgården m.m.*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo970 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

38. Förbud mot transporter med helikopter vid nöjesskidåkning (mom. 51)

1989/90:JoU11

Lars Ernestam (fp), Annika Åhnberg (vpk), Sören Norrby (fp) och Roy Ottosson (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 28 börjar med "Med anledning" och slutar med "ytterligare åtgärd från riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

Som framhålls i motionerna Jo702 och Jo876 har transporterna med helikopter vid nöjesskidåkning de senaste åren haft en tendens att öka i oroväckande grad. Denna helikoptertrafik medför en rad negativa konsekvenser för människor och miljö såsom bullerstörningar, luftföroreningar, störning av fauna och rennäring samt ökad risk för fjällolyckor, t.ex. laviner och glaciärsprickor. Med helikopterns hjälp får skidåkarna dessutom möjlighet att nå platser i fjällvärlden som annars vore svårtillgängliga. Sådana områden utgör naturliga refugier för fjällvärdens fauna men blir härigenom utsatta för en störning som innebär att djurens livsrum minskar. Om denna form av skidåkning tillåts att breda ut sig i allt snabbare takt, fräntas många människor dessutom den unika möjlighet till rekreation som fjällens tystnad och orörda vildmark erbjuder. Med det anförda ansluter sig utskottet till motionernas yrkanden om förbud mot transporter med helikopter vid nöjesskidåkning. Vad utskottet sålunda anför med anledning av motionerna Jo702 och Jo876 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 51 bort ha följande lydelse:

51. *beträffande förbud mot transporter med helikopter vid nöjesskidåkning*

att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:Jo702 och 1988/89:Jo876 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

Särskilda yttranden

1. Stärkning av naturvårdens ställning m.m. (mom. 14)

Lars Ernestam och Sören Norrby (båda fp) anför:

Vi delar i och för sig uppfattningen att naturvårdens ställning behöver stärkas såväl inom central statsförvaltning som länsförvaltning. Eftersom yrkande 4 i motion Jo970 inte helt överensstämmer med våra synpunkter har vi emellertid inte biträtt motionen i denna del.

2. Kriterier för naturreservat m.m. (mom. 15) och Periodiserad ersättning till markägare (mom. 16)

1989/90:JoU11

Lars Ernestam och Sören Norrby (båda fp) anför:

Vi delar den uppfattning som redovisas i reservation 10 om skötseln av naturreservat. Det personliga initiativet bör även enligt vår mening tas till vara, och vi har ingen erinran mot det i reservationen beskrivna entreprenadssystemet. Vi delar även reservanternas inställning att markägare bör ges möjlighet till periodiserad ersättning i samband med avsättande av mark som naturreservat (res. 11), vilket i vissa sammanhang kan vara en lämplig ersättningsform.

Eftersom vi i övrigt inte delar de förslag som framförs i reservationerna har vi inte ansett oss kunna biträda dem.

3. Kriterier för naturreservat (mom. 15)

Roy Ottosson (mp) anför:

De olika formerna och instituten för naturskydd bör ses över. Målsättningen bör då främst vara ett effektivare och heltäckande naturskydd. Dessutom bör naturskyddet mer markant särskiljas från skydd av andra anledningar, såsom kulturminnesvård, friskvård, friluftsentressen m.m. Även nya skyddsinstitut bör kunna bli aktuella. Jag avser emellertid att under den allmänna motionstiden återkomma i frågan och med andra förslag än dem som nu framlagts i motionerna.

4. Skötsel av naturvårdsobjekt (mom. 17)

Roy Ottosson (mp) anför:

Översynen av skyddsinstituterna måste enligt min mening också omfatta skötseln av naturvårdsobjekten. Liksom när det gäller formerna och instituten för naturskydd bör målsättningen även för skötseln av objekten vara ett mer effektivt och heltäckande naturskydd. Tillgängligheten för forskare och den intresserade allmänheten bör också kunna tillgodoses på ett tillfredsställande sätt utan att naturskyddet urholkas.

5. Exploaterade delar av nationalparker (mom. 23)

Roy Ottosson (mp) anför:

Enligt min mening skall nationalparker skyddas i grundlag. Detta krav från miljöpartiet har tidigare denna höst behandlats av konstitutionsutskottet men dess värre avslogs förslaget av riksdagen. Jag avser emellertid att återkomma i frågan. Ett grundlagsskydd skulle enligt min mening lösa flertalet av de problem som tas upp i motionerna. I sammanhanget vill jag även framhålla att det redan i dag är möjligt för ansvariga myndigheter att skärpa nationalparksskyddet.

6. Antarktis (mom. 30)

1989/90:JoU11

Lars Ernestam (fp), Lennart Brunander (c), Annika Åhnberg (vpk), Sören Norrby (fp), Karin Starrin (c) och Roy Ottosson (mp) anför:

Antarktis är hittills oexploaterat, men det finns intressen som vill utnyttja de mineraltillgångar som finns i området. Detta är allvarligt eftersom Antarktis är det enda större område som ännu inte är utsatt för mänskliga ingrepp i någon större omfattning. I Brundtlandkommissionens rapport uppmanas länderna till internationellt samarbete för att skydda Antarktis. För närvarande pågår forskningsarbete i Antarktis, och Sverige deltar med en expedition i detta arbete. Det är enligt vår uppfattning viktigt att Sverige klargör att vi inte kommer att medverka till en mineralutvinning och därmed exploatering av området. Vi anser att Sverige genom FN:s miljöorgan UNEP bör ta initiativ för att få Antarktis förklarad som internationell naturpark.

Just nu pågår arbete med att få en mineralkonvention undertecknad av de berörda staterna. Konventionen är med nödvändighet en kompromiss mellan dem som vill utvinna mineraler i Antarktis och dem som vill skydda området. Utrikesutskottet behandlade nyligen frågan om skyddet av Antarktis. I utskottet uppnåddes enighet om att man skall arbeta för att få mineralkonventionen undertecknad. I annat fall befarades att ett avtalslöst tillstånd skulle uppkomma, vilket kunde bli förödande för miljön i området (1989/90:UU4). Vår uppfattning är däremot att konventionen endast förhindrar exploatering på kort sikt, inte på lång sikt. Därför måste Sverige öka sina ansträngningar för att skapa ett långsiktigt skydd för området.

Även om vi således inte är lika positiva som utrikesutskottet till att detta är den rätta vägen att skydda Antarktis mot exploatering, har vi ändå avstått från reservationer i detta sammanhang. Vi kommer emellertid att uppmärksamt följa frågan och återkomma till riksdagen i det fall vi finner det motiverat.

7. Antarktis (mom. 30)

Roy Ottosson (mp) anför:

Enligt min mening skall Antarktis i sin helhet skyddas mot exploatering. Området åtnjuter i dag ett visst skydd som emellertid måste betraktas som mycket osäkert. Det är därför angeläget att regeringen nu aktivt verkar för ett direkt skydd av Antarktis. Med hänsyn till utskottets positiva skrivning och till det aktuella förhandlingsläget har jag emellertid avstått från att reservera mig till förmån för motionerna.

8. Avsättande av vissa områden som naturreservat (mom. 32) och Marina reservat (mom. 33)

Lars Ernestam och Sören Norrby (båda fp) anför:

Vid sin behandling av flera motioner med förslag om inrättande av naturreservat och marina reservat hänvisar utskottet till att beslut om inrättande av reservat är ett förvaltningsbeslut som bör handläggas av berörda myndigheter.

Vi accepterar utskottets bedömning men vill anføra att det är angeläget att riksdagen i samband med principiella diskussioner om skyddsvärda områden även tar upp särskilda objekt. Kindlahöjden i Örebro län är ett exempel på områden som rimligen bör avsättas som naturreservat och som illustrerar hur eftersatt naturvärden är. Området, som har varit ett av vårt lands kärnområden för järnframställning, är visserligen påverkat av tidigare avverkningar men är ett av länets få kvarvarande sammanhängande områden av urskogskaraktär.

Naturvårdsverket har anført att det saknas statliga medel för att skydda detta område. Liknande förhållande gäller för skyddet av flera områden enligt andra motionsförslag liksom för inrättande av marina reservat.

Motioner med yrkanden om skydd i form av naturreservat får enligt vår mening ses som en illustration till de brister som föreligger för att ge ur naturvårdssynpunkt värdefulla områden det skydd de erfordrar. Dessa principiella ståndpunkter finns också redovisade i reservationerna 26 och 27.

9. Skyddet av stigar och kulturminnen (mom. 39)

Roy Ottosson (mp) anför:

Stigar och kulturminnen bör få ett bättre skydd i samband med bl.a. skogsbruket. Möjlighet härför finns i nuvarande skogsvårdslag genom att skogsvårdsstyrelserna kan meddela förelägganden i detta syfte. Denna möjlighet utnyttjas emellertid i alltför liten utsträckning, vilket beror på skogsvårdslagens alltför produktionsinriktade karaktär. Miljöpartiet har i andra sammanhang motionerat om ändring av lagstiftningen med denna innebörd.

10. Utredning om färjetrafikens skador (mom. 48)

Lars Ernestam (fp), Jens Eriksson (m), Ingvar Eriksson (m), Annika Åhnberg (vpk), Carl G Nilsson (m) och Sören Norrby (fp) anför:

Miljöeffekterna i Stockholms skärgård av den tunga färjetrafiken mellan Sverige och Finland är allvarliga och har uppmärksammats under lång tid. Krav på tillräckliga resurser för nödvändiga undersökningar och utredningar har dock inte tillgodosetts. Först under år 1989 har länsstyrelsen i Stockholms län fått statliga medel för vissa undersökningar. Tidigare har Stockholms läns landsting i viss mån lämnat bidrag ur sin miljövårdsfond.

Äntligen har således den i motion Jo436 yrkande 3 begärda utredningen kunnat påbörjas. Vi anser det emellertid oacceptabelt att — på grund av bristande utredningsunderlag — dessa allvarliga miljöeffekter inte tidigare har kunnat motverkas effektivt.

1989/90:JoU11